

LETO 1938-1939 MAKREC SIEVILKA SEDMA

Vsebina

Kmet in letalo (<i>V. Winkler</i>)	193
Tonca iz lonca (<i>Joža Lovrenčič</i>)	194
Butee (<i>France Bevč</i>)	196
Mišji kralj (<i>A. Husova — R. Ž.</i>)	199
Miško (<i>F. Carpenter — G. K.</i>)	201
Miha sopiha (<i>Švajtoslav</i>)	203
Mikica Mokica (<i>Rud. Pečjak</i>)	204
Mamin god (<i>K. Hafner</i>)	208
Mati detetu (<i>Fr. L.</i>)	210
Nežica modruje (<i>Ana Galetova</i>)	210
Spisi Durekovega Jureka (<i>Fr. Čiček</i>)	211
Petelin (<i>Ks. Meško</i>)	213
Precepili homo drevo (<i>Leop. Paljk</i>)	214
Žalostna uspavanka (<i>Švajtoslav</i>)	217
Planica (<i>Janko Sicherl</i>)	218
Travnata dežela Mongolija (<i>B. Debevec</i>)	219
Vlak (<i>Švajtoslav</i>)	221
Pisan drobiž in vse navzkriž	222
Iz »Vrtčeve« skrinjice	223
Našim ljubim mamicam za materinski dan	224
Uganke	na ovitku

Rešitev ugank iz 6. številke:

1.

Vodoravno: 1. moč, 4. za, 6. puk, 9. delavnik, 15. on, 15. kemija, 16. ne, 17. gad, 19. vezi, 20. ban, 21. Atos, 23. to, 24. voda, 25. omot, 27. viža, 29. ilo, 30. ime, 32. Pino, 34. uš, 36. en, 37. in, 38. Eva, 39. Štíp, 41. aga, 42. Ra, 43. Rjavec, 45. oh, 46. zoo, 47. red, 49. Dobropolje.

Navpično: 2. od, 5. ček, 4. zamet, 5. avizo, 6. Pia, 7. uk, 8. noga, 10. lev, 11. nji, 12. Lena, 14. nato, 16. Nada, 18. domina, 20. Božena, 22. solo, 24. vime, 26. to, 27. vi, 28. opera, 31. snaha, 33. Iva, 34. uta, 35. šiv, 37. Igo, 39. šjor, 40. pero, 43. rob, 44. cel, 46. zo, 48. DJ.

2.

Napoleonov spomenik: Glava brez znanja je kakor trdnjava brez topov.

3.

Sestavljalnica: Ljubo doma, kdor ga ima.

4.

Posetnica: Slikarski pomočnik.

Vse uganke je pravilno rešilo 51 reševalcev.

3 uganke so rešili 3 reševalci.

Delnih rešitev je bilo 5.

Izzreban je bil Kunstelj Lovro, učencec V. razr. na Vrhniki, ki dobi lepo knjigo.

LISTNICA UREDNIŠTVA

Vsi dopisi in uganke naj se odslej pošiljajo na naslov: Uredništvo »Vrtca«, Ljubljana, Aleksandrova cesta 10. — Nenaročenih rokopisov ne vračamo. Za odgovore in vrnitve priložite znamke. Mnogo rokopisov čaka ugodnih prilik in pride vse na vrsto, kar je uporabnega. V prihodnji številki je mogoče priobčiti le one sestavke, ki jih je prejelo uredništvo vsaj 5 tednov pred izidom lista.

V. Winkler

Kmet in letalo

Sonce gori in pod soncem letalo brni.
 Jekleno siv stroj godrnja čez ravnino,
 temen in svetel, ko ptič, ki perot mu drhti —
 pilot je otrok — in vse tone v daljino...

»Tu smo za setev zorali, iz zemlje puhti,
 kot bi za sveto daritev prižgali —
 kaj se oziraš, pilot? Povsod iste stvari,
 znoj in trpljenje, da homo iz česa
 v zimi nemirni za deco jemali.

Ti pa hitiš nad oblaki. Hočes v nebesa?
 Kako bo z vremenom?

Zdaj bi pač radi še nekaj miru,
 močnega sonca, da rast se oddahne.
 No, potlej čeprav se umakneš v daljino
 kot Papanjin nekam na beli tečaj.
 Povsod je trpljenje. Da, videl Madrid si,
 razrušene koč, Nanking in Šanhaj
 in ziblješ se sredi sveta,
 kot hotel bi vsej tej grozoti ubežati.

Jaz pa ne morem si usode prebrati,
 zdaj bom s sejalnico stopil v razore —
 da bi le bilo kaj sonca in moče,
 sedem nas čaka jeseni sadu —
 daj nam ostati, živeti, Bog Oče!«

Tonca iz lonca

Nenavadna zgodba iz starih časov.

7.

Bernardu je bilo po Toncu dolg čas. Prve dni se kar privaditi ni mogel, da ga nima ob strani. Pet let mu je bil kakor nekak angel varuh, pa ga zdaj ni in ni. Minil je teden, šel je drugi, mesec se je obrnil, v dnevnik pa še vedno ni mogel zapisati kaj novega o Toncu. In je začel potem misliti, da sta se oče in Tonca gotovo že vrnila, pa da Tona in Polona, če sta jo z očetom našla in rešila, ne pustita malega več v mesto. S to mislijo se je sprijaznil in samo še čakal, da mu Tonca, ko vendar zna pisati, kako po kom sporoči, kaj vse sta z očetom doživela.

Meseci so potekali. Bernard ni utegnil več misliti ne na Tonca in ne na dom, zakaj bil je že v teologiji in njegovo šolanje je šlo h koncu.

Nekega dne, ko ni najmanj mislil, da bi ga kdo obiskal in motil sredi obilnega učenja in pripravljanja za zadnje izpite, so ga poklicali, naj gre v govorilnico.

Nemalo se je začudil, ko je odprl vrata in zagledal v govorilnici — grajskega pisarja.

»Čudite se, gospod Bernard, kaj je mene prineslo v mesto?« je pisar začel, ko sta se pozdravila, in povedal, da ga je poslal grof. Poravnal da je pri rektorju zadnji prispevek za njegovo šolanje in da mu čestita, ker se je tako pridno učil. Rektor da ga je pohvalil in omenil, da morajo biti ne samo domači, temveč vsi iz Srednje vasi graščaku hvaležni, ko bodo že to leto doživeli prvo novo mašo.

»Dà, ako Bog dá, jo bom pel za Marijin praznik sredi avgusta na Skalni gori v novi Marijini cerkvi,« je ponižno povedal Bernard.

»Upajmo, da se dotlej oče le vrne ...«

»Kaj, ga še ni?« je Bernard prebledel.

In je pisar povedal, da ga še ni. On da dolgo ni vedel nič o tem, da bi bil šel Košana za Turki iskat neko Polono iz sosedne doline. Pred kratkim da je izvedel. Župnik je bil po opravkih na gradu, pa da sta govorila. Prav o njem da sta govorila, kako hitro so šla leta študij, dà. In potem da je župnik povedal novico, ki je bila že stara, in se je čudil, da ni prišla še na grad. Pa ne samo to. Da je tudi mati od dela in žalosti zbolela, da je povedal in da so jo prevideli ...

»Mater, moja mater?«

Bernardu se je zameglilo pred očmi in mu je bilo, kakor bi mu bil kdo zabodel nož v srce.

»Saj je zdaj vse dobro, gospod Bernard, nič naj vas ne skrbi! Bog in trdna narava sta pomagala. Mati je spet zdrava, samo za očetom joče in žaluje, ker se boji, da so ga Turki pobili, dà. Drugače je vse v redu doma, Graparjevi pomagajo in včasih pride še čevljar Tona, ki hodi spraševat

po ženi. Dà, in mati vas prosi, gospod Bernard, da bi molili za očeta, da bi se vrnil živ in zdrav. Dà, in še tega ne smem pozabiti: gospod župnik vas pozdravlja in pravi, da vas te novice ne motijo pri učenju, da je že božja volja, da morate okusiti tudi nekaj grenkosti, ko je šlo doslej vse tako lepo brez težav in neprijetnosti, dà.«

Pisar je vstal izza mize, češ da je gospoda Bernarda že preveč zadržal in da ve, kako je čas dragocen, ko se mora studiosus pripravljati za izpite. Želel je Bernardu tudi pri zadnjih izpitih najboljši uspeh in izrazil upanje, da se bosta videla po novi maši kaj na gradu, kamor gotovo pride, da se graščaku zahvali in priporoči.

Tudi Bernard je vstal in dal pisarju roko. Nič da ga ni zadržal, da ga je bil vesel, le da takih žalostnih novic ni pričakoval. Naj pozdravi mater in naj jo potolaži, kakor ve in more, on da bo že molil. In za Rožnico naj se pripravijo, da pridejo na Skalno goro. In gospoda župnika naj pozdravi in tudi gospoda grofa, ki mu je hvaležen in moli vsak dan zanj. Da bo prvo mašo, ko se vrne domov, bral v grajski kapeli, ako bo gospodu grofu prav. In takrat da se mu zahvali za vse. Tako da je že večkrat mislil in da bo tako tudi napravil.

»Prav, prav, gospod Bernard!« je bil stari grajski pisar vesel in je še ponovno stisnil studiosu roko, ko ga je spremil do glavnih vrat, kjer sta se poslovila kakor oče in sin...

Tisti dan se Bernard ni mogel več učiti. Poskusil je, a ni šlo. Misli so mu bile doma pri materi, potem pa iskale očeta. Šle so za njim in Toncem po vseh deželah in mestih, o katerih se je učil v šolah, prav notri v globoko Turčijo. Vse grozne zgodbe o Turkih in njihovih ujetnikih so mu prihajale v spomin. Tudi tista o kralju Matjažu v turški vozi, iz katere ga je rešila turškega carja mlajša hči, kakor je slišal peti v otroških letih doma. Takrat se mu je zamalo zdelo, da je rešila carjeva hči kralja Matjaža. Želel je, da bi on tedaj živel in bil junak. Pripasal bi sabljo v kačjem strupu kaljeno, ki bi švigala plamen, ko bi jo vihtel, se zagnal na konja in oddrvel reševat kralja... Še se spominja, oče se je smejal, ko mu je povedal, kaj mu ni všeč. Da ni še vseh dni konec, mu je rekel, in da se kdaj še lahko izkaže, ako ga ne mine želja po junaštvu... Ne, zdaj bi si z mečem ne upal na pot, vsaj sam ne, ko je videl, kakšni so Turki. V potujočega pevca preoblečeni šolar bi pa šel. Od mesta do mesta bi hodil po Turčiji in prišel v samo prestolno mesto in bi tako pel, da bi ga hotel slišati sam sultan. In bi zapel sultanu, kakor ni dotlej še nikjer, čeprav bi na vsej dolgi poti ne pel druge pesmi.

Tam gori na Slovenskem
je lepa, lepa vas,
v tej lepi, lepi vasi
doma sem revež jaz.

Toliko časa pel bom
in v strune bom igral,
da bom očeta našel
in ga domov peljal.

Doma se joče mati,
je daleč oče ujet,
sin vzel sem v roke lutnjo
in k njemu iščem sled.

In z nama se povrne
spet sreča v lepo vas
tam gori na Slovenskem,
kjer mati čaka nas...

Tako bi pel; vso žalost in hrepenenje bi izlil v svoj glas in strune bi jokale in prosile, da bi se sultanu omečilo srce in bi ga vprašal, s čim naj mu poplača pesem, ki ga je tako ganila. In bi prosil, naj izpusti očeta iz ječe. In sultan bi ga uslišal. Poveljnikom vseh ječ v vseh mestih svojega

cesarstva bi poslal pisanje — ferman, naj izpustijo takega in takega moža, ki so ga takrat in takrat zajeli. V prestolno cesarsko mesto naj ga pripeljejo, kjer ga čaka sin, ki si je pridobil sultanovo naklonjenost...

Prijatelj sosed je zapazil, kako sloni Bernard ob pultu, si podpira glavo ob odprti knjigi, v kateri pa ni obrnil ne enega lista ves čas, odkar se je vrnil v učilnico. Stopil je k njemu in ga zdramil iz zamišljenosti.

»Kaj ti je?« ga je vprašal.

In Bernard mu je povedal, kaj je izvedel in kaj misli.

»Pa zdaj, ko si pred ordinacijo, pred posvečenjem, da bi šel na tako pot? Ali se ti ne zdi škoda? In še to: ako se je posrečilo temu in onemu rešiti koga s pesmijo iz ječe, kakor smo slišali in tudi brali, ali misliš, da se bo tudi tebi?«

»Poskusil bi, za očeta sem pripravljen žrtvovati vse,« je odgovoril Bernard. —

Sosed ni mogel zamolčati, kaj tare Bernarda. Preden je bilo konec študija, so vedeli že vsi v učilnici o Bernardovi nameri. Tudi rektor je izvedel. Poklical ga je k sebi

in mu s tehtnimi razlogi dokazal, da bi biló nespametno, ako bi tvegjal tako pustolovščino. Edino sredstvo, ki more očetu pomagati, da je molitev, ki prebije železna vrata.

In Bernard je odšel od rektorja naravnost v hišno kapelo in je molil in molil in čutil vedno bolj trdno zaupanje, da ga bo Bog uslišal in rešil očeta in še Tonca, ki je tako dober otrok...

(Dalje prihodnjič.)

France Bevk

Butec

Tako je bilo — pripovedujem, kakor sem slišal — živela je žena, ki je imela sina, mož pa ji je bil že umrl. Sin je bil slabotnega telesa, a debele glave, a kljub debeli glavi počasne pameti, zato so ga klicali za Butca.

Malo je jedel, nikoli ni jokal ali se jezil. In kar je bilo še največje čudo — ni poznal strahov. Zvečer so drugi otroci tekli v hiše, a on se je potikal po okolici. Ni se bal ne maliča ne hudiča — še z očesom ni trenil, ako so pripovedovali o njem.

Tam blizu je stal star, prazen mlin, v katerem je strašilo vse noči. Baje so bile pogubljene duše rajnega mlinarja in njegovih štirih sinov, ki niso našle miru. V življenju niso imele nikoli dovolj, po smrti jih je preganjala večna lakota. Kogar je v nočni uri zavedla pot tam mimo, so ga duše obstopile: »Daj nam jesti, daj nam jesti!« Vsakdo je pobegnil, kar so ga nesle noge. In če bi ne bil pobegnil, bi ga bile duše živega raztrgale.

Butec je poslušal, ko so pripovedovali o tem. Obšla ga je želja, da bi se srečal s pogubljenimi dušami. Nobenemu ni rekel, kam gre, vzal je vrečo in se napolnil k mlinu. Dospel je, pogubljene duše pa okoli njega, cukale so ga za jopič in vpile:

»Daj nam jesti, daj nam jesti!«

»Zakaj pa ne?« je rekel Butec. »V vreči imam jedi. Ne bom dajal vsaki posebej — kar noter, pa se nasitite!«

Duše so smuknile v vrečo, ki jo je butec zavezal, si jo zadel na rame, pa hajdi domov.

Poslej nihče več ni srečal pogubljenih duš. In nihče ni slutil, da jih Butec nosi v svoji vreči, ki jo je imel vedno s seboj in nikomur ni dal, da bi pogledal vanjo. Le njegova mati se je čudila in se ni mogla prečuditi. Prej je njen sin le malo jedel, za ščinkavca, zdaj je pa izginilo vse, kar je postavila predenj, in še ni bilo dovolj. Hranil je pogubljene duše, ki so bile hudo lačne. Kadar ga nihče ni videl, je odvezal vrečo — cop! — je vrgel vanjo jedi in jo zopet zavezal.

Tedaj je tisti deželi vladal kralj, ki mu je zbolela hči. Imela je čudno bolezen. Ni ležala, a je bila zmeraj žalostna, sedela je ob oknu in tiho jokala. Prišli so zdravniki od vseh strani, a vsi so bili istega mnenja: ozdravela bo, ako se le enkrat zasmije. Pa se je zdelo, da bi je nič na svetu ne moglo pripraviti do smeha.

Kralj je dal razglasiti: kdor mojo hčer spravi v smeh, jo dobi za ženo, a za doto pol kraljestva.

Ko je Butec to slišal, si je nadel vrečo in odšel v grad. Pa ga niso pustili pred kralja, dokler ni povedal, po kaj je prišel, potem pa so ga spustili celo pred kraljično. Zaradi svojega šibkega telesa in debele glave je bil že tako zelo smešen, znal pa je tudi migati z ušesi. Ko ga je kraljična zagledala, so se ji nenadoma posušile solze, prasnila je v smeh. Tedaj se je zasmel tudi kralj in vsi dvorjani, le Butec je bil resen.

»Dajte mi, kar ste obljubili,« je rekel, ko se je poleglo prvo veselje in smeh.

»Tebe za moža?« se je kraljična še huje zasmejala. »Ha, ha, ha! Tebe za moža? Ha, ha, ha!«

»Saj te še nočem ne,« je rekel Butec, ki je bil užaljen. »Pol kraljestva pa mi pritiče, kakor je bilo razglašeno.«

Kralju je bilo žal, da je toliko obljubil. Kaj bi Butec s polovico kraljestva? Mošnja zlatnikov mu bo več kot dovolj.

»Nič,« je Butec stresnil z glavo. »Pol kraljestva, za manj se ne menim. Ali pa odvezem vrečo, potem boste videli.«

Kralj se je zbal. Nihče ni vedel, kaj debeloglavec nosi v vreči. Pa se ga je vendar hotel iznebiti z zvijačo.

»Dobro,« je rekel. »Toda dokazati moraš, da si res vreden polovice kraljestva. Poglej gozd pod gradom! Če ga posekaš do zore, dobiš polovico kraljestva.«

Butec ni rekel bev ne mev, odšel je, zvečer pa je odvezal vrečo in iztresel iz nje pogubljene duše.

»Danes še niste nič jedle,« jim je rekel. »In ne dobite niti drobtine, dokler ne posekate gozda pod gradom.«

Duše so bile lačne in so se koj lotile dela. Grad je spal, kralj je spal, medtem pa so padala drevesa, da je vse hreščalo. Zarana so se grajski prebudili, zagledali gozd na tleh in šli buditi kralja.

»Nocoj je nekdo posekal gozd pod gradom,« so mu rekli dvorjani.

Kralj je šel gledat, ali je resnica. Butec je pravkar sekal zadnje drevo. Ko je padlo, je vrgel sekiro proč in si pomel roke.

»Strašno me je izlačnilo,« je rekel. »Dajte mi jesti, toda ne premalo. Najmanj pol vola.«

Kralj mu je ukazal speči pol vola. Butec je jedel, a največje kose — cop! — v vrečo. Ko se je nasitil in z njim pogubljene duše, je zahteval pol kraljestva.

Toda kralj mu še vedno ni bil voljan odstopiti pol dežele.

»Dobro si se izkazal,« mu je rekel. »Toda to še ne zadostuje. Pogledj poln skedenj žita. Ako ga omlatiš do jutra, bova govorila.«

Butec ni rekel nobene. Nastal je večer, tedaj je zopet odvezal vrečo, izpustil duše in jim rekel:

»Tako in tako. Najedle ste se, zdaj pa na delo. Dokler žito ne bo omlačeno, ne dobite več niti grižljaja.«

Kralj je zaspal, dvorjani so pospali, pogubljene duše pa so šle na delo. Vse ure do zore se je pokanje cepcev razlegalo v noč. Ko je kralj vstal, je šel pogledat na gumno, kaj se godi. Butec je pravkar mlatil poslednji snop. Brcnil ga je v kot in si pomel roke.

»Tudi to je opravljeno,« je dejal. »Toda izlačnilo me je, da nikoli takega. Peko kruha, pa brž, da se nasitim!«

Prinesli so mu peko kruha. Lomil je hlebce in — cop! — najlepše kose je metal v vrečo. Kruh je izginil, kot bi ga pometlo. Butec si je zrahljal pas na trebuhu.

»Zdaj pa le,« je rekel. »Gozd je posekan, žito je omlačeno — kje je mojega pol kraljestva?«

Kralj je bil zelen od jeze. Še ni imel namena izpolniti obljube. Razmišljal je, kako bi Butca pogubil.

»Pol kraljestva je tvojega,« je rekel. »Toda preden ti ga dam, mi napravi še eno dobroto. Tam zadaj, v soteski, je polno medvedov, ki ne napadajo le čred, ampak tudi ljudi. Polovi jih do jutra. Tebi je to lahko, ker si vsega zmožen.«

Butec je bil tiho. Odšel je v gozdnato sotesko za gradom in počakal noči. Potem je odvezal vrečo in rekel dušam:

»Poslušajte! Jedle ste in zdaj že veste, kaj in kako, ako vam ni do stradanja. Do zore mi polovite medvede, niti eden naj ne ostane.«

Butec je sedel na parobek in vso noč pasel lenobo. Medtem pa so pogubljene duše izkopalje veliko jamo in se razkropile. Lovile so medvede in jih s strašnim hruščem podile naravnost proti jami, da so pocepali vanjo.

Ko se je zarana prikazal kralj, se je začudil. Butec je sedel na parobku in ga pričakoval, a on je mislil, da so ga gotovo raztrgale zveri.

»Kod pa hodite tako dolgo?« mu je rekel debeloglavec. »Že dve uri vas čakam. Poglejte!«

Kralj je pogledal v jamo — res, bila je polna medvedov. Cela čreda se jih je valjala na dnu. Pa to ga ni razveselilo. Le kako bi se iznebil Butca, mu je šlo po glavi.

»Počakaj!« se je popraskal za ušesi. »Pol kraljestva je tvojega, a zato mi ne boš odrekel še ene prošnje. Naredi tako, da ne bom umrl.«

Mislil je, da je to nemogoče. Butec ni bil tako butast, da bi ga kraljevo oklevanje ne bilo razjezilo. Pa mu vendar ni ugovarjal. Ako želi, da ne bi umrl, naj mu bo še to.

Počakal je noči, tedaj je poslednjič odvezal vrečo.

»Duše, zdaj ste proste,« je rekel. »Ne potrebujem vas več. Toda, ko odidete v pekel, vzemite tudi kralja s seboj. Saj ga je zaslužil.«

Tisto noč je kralj izginil. Povsod so ga iskali, niso ga mogli najti. Ni umrl, zakaj šel je živ v pekel. Ker pa niso mogli ostati brez kralja, so Butca posadili na prestol. S svojimi deli se je bil tako izkazal, da si niso mogli misliti boljšega vladarja. Tudi kraljična ni več vihala nosu, ampak ga je vzela za moža. Kadar je bila žalostna, je pomigal z ušesi in že se je zasmejala.

Menda ni treba praviti, da je vzel tudi mater k sebi. Bil je dober sin in dober kralj. Ako ne verjamete, pojdite in vprašajte njegove podložnike. Še danes se ga z veseljem spominjajo, četudi je že zdavnaj umrl.

Mišji kralj

(Češki napisala Anna Husova.)

Živela sta kralj in kraljica, ki sta imela hčerko-edinko, dražestno Milenko.

Deklica je bila tako dobrega srca, da je sočustvovala z vsemi preganjanimi, pa naj je bil človek, žival ali kaka pohojena cvetica.

Najbolj so se ji smilile uboge miške, ki so jih neusmiljeno preganjali ljudje in živali, posebno mačke. Kjer koli je katero zagledala, jo je klicala k sebi in ji ponudila drobtin, da se je uboga miška nasitila. Kralj in kraljica sta bila sicer zadovoljna, da je bila njuna hčerka tako dobrega srca, a ni jima bilo všeč, da se je tako potegovala za miši, ki delajo tolikšno škodo.

»Saj so tudi miške božje stvarce,« jih je zagovarjala.

»Da, toda le za hrano mačkam,« sta odgovarjala svoji hčerki kralj in kraljica. »Le pomisli, koliko škode bi naredile, če bi se razmnožile po hišah in njivah! To so škodljive živali, zato jih smemo ubijati.«

Toda Milenka ni hotela tega razumeti in je svoje miške vedno branila, kjer in kadar je mogla.

Nekega dne je sedela na vrtu. Zagledala je majhno miško, ki je begala pred mačko in ni vedela, kam naj se zateče.

Milenka je poskočila, prepodila mačko in tako rešila miško.

Dobra princesa je bila zelo vesela. Kar zasliši slaboten glasek, ki je govoril:

»Milenka, Milenka, hvala ti, da si me rešila. To ti bo nekoč moj narod poplačal. Povedala bom to našemu kralju.«

Milenka je o tem pripovedovala svojemu očetu in materi, a sta se le smejala.

»Gotovo se ti je le tako zdelo,« sta ji rekla. »Kako bi neki miška mogla govoriti?«

A Milenka je trdno verovala, kar ji je miška povedala, in kjer koli je mogla, je dajala miškam hrane in odganjala od njih mačke.

Nekega dne prinesejo sli kralju vest, da je tuj kralj udrl v njegovo kraljestvo, da zavzema mesto za mestom in da se že pripravlja na napad na glavno mesto in kraljevski grad.

Kralj se je hudo prestrašil. Kraljico in Milenko je poslal na oddaljen grad, a sam je odšel v boj. Toda bil je premagan in ujet. Sovražnik je glavno mesto opustošil, prebivalce pa pobil ali pregnal. Po vsem kraljestvu je zavladala velika žalost.

Kraljica in Milenka sta na samotnem gradu bridko jokali za očetom. Sreča je še bila, da sovražnik ni mogel izvedeti, kam sta se skrili, sicer bi ju bil morda tudi lahko ujel.

Nekega dne je Milenka sama sedela v sobi in z žalostjo mislila na svojega ubogega očeta. Kar zasliši tenèk glasek:

»Nič ne jokaj, Milenka! Miške bomo tebe, tvojega očeta in celo kraljestvo osvobodile. Pojdemo k našemu kralju, ki se je naselil v opustošenem mestu. Zbral bo veliko vojsko in premagal tujega kralja.«

Milenka je pogledala in miško spoznala. Bila je ravno tista, ki jo je bila nekoč rešila na vrtu pred mačko. Prišla je bila za Milenko na samotni grad.

Kot je miška obljubila, tako je tudi naredila. Njeni starši so z vso svojo družino odšli v mesto k mišjemu kralju, da bi dobili Milenki pomoč vsega mišjega naroda.

Našli so kralja v opustošeni trgovini, kjer se je bil naselil na kraju sira. Zelo dobro se mu je godilo. Nihče ga ni preganjal, še celo pajek-križavec, ki je imel tam svojo mrežo, je postal njegov prijatelj.

Ko je mišja družina prišla k njemu, si je bil ravno pomeril novo suknjo in je začudeno pogledal svoje goste.

Mišji oče in mati sta se spoštljivo postavila spredaj, njuni trije otroci so pokorno stali za njima in se priklanjali mogočnemu kralju. Kralj je dal roke v bok in pozorno poslušal mišjega očeta, ki mu je pripovedoval o usmiljeni Milenki. Prosil je, naj bi milostljivi kralj sklical vse svoje podložne, pregnal z njimi tujega kralja in povrnil dobri Milenki srečne dneve.

»Dobro!« je rekel nazadnje. »Ti boš glavni vojskovodja. Skličiči v mojem imenu vse miši, velike in male! Tega tujca bomo že pregnali.«

Preden je minil dan, je bilo zbranih na milijone miši, velikih in malih. Vsa mišja vojska se je napotila prot tujemu kralju.

Bil je to spreved, kakršnega svet še ni videl. Po poti je postajal še vedno večji, kajti od vseh strani so še vedno prihajale nove mišje trope.

Naletele so na tujega kralja blizu morja. Napadle so njegovo vojsko ponoči, pregrizle najprej vezi ujetemu kralju in njegovim vojakom, a nato so lezle na sovražne vojake in jih grizle, kjer so mogle.

Sovražniki se pred temi majhnimi sovražniki niso mogli uspešno braniti. Ker se niso mogli drugače rešiti, so poskakali v morje, kjer so vsi potonili.

Ko so bili vsi sovražniki mrtvi, je pristopil mišji kralj k Milenkinemu očetu in mu rekel:

»Vrni se v svoje kraljestvo, a za našo pomoč se zahvali Milenki, nas pa nikar več ne preganjaj!«

In tako se je zgodilo. Kralj je hotel mišjega kralja vzeti s seboj. Obljubil mu je zlat gradič in najboljšo hrano, a ta mu je rekel:

»Tvoje ponudbe ne morem sprejeti, kajti potem bi ne bil več kralj, ampak jetnik. A meni je ljubša svoboda, združena z nevarnostjo, kakor suženjstvo v zlatu. Samo to te prosim, ne preganjaj nas več! Pomisli vedno to, da lahko tudi najnižji najvišjemu včasih pomaga!«

Od tega časa si noben sovražnik ni več upal napasti kraljestva, kjer je vladala Milenka s svojimi starši, kajti raznesla se je vest, da na mejah čuva mišji kralj, ki bi vsakega sovražnika ravno tako pogubil, kot je pogubil tujega kralja.

Prevel R. Ž.

F. Carpenter

Miško

V daljni malo poznani deželi je nedavno živel deček, ki mu je bilo ime Miško. V borni iz hrastovih hlodov zgrajeni koči je zagledal luč sveta. V tej hišici z dvema sobama je srečno živel pri svojih starših do osmega leta.

Njegova roditelja sta imela okoli kočice kos vrta in nekaj njivic v bližini. Pridno sta obdelovala svojo kmetijico ter pridelovala toliko, da sta se mogla pošteno preživljati. Preostanek vsakoletnega pridelka sta sproti prodajala v bližnjem mestu, tako da se je maloštevilni družinici v dobrih letinah razmeroma še dobro godilo.

Pa so prišli hudi časi v deželo. Izbruhnila je dolgotrajna vojna in Miškov oče je moral odriniti pod zastavo branit domovino. Mišku je bilo tedaj osem let. S postarno bolešno materjo je željno pričakoval, kdaj se bo vrnil očka. Vojske pa ni bilo konec in dobrega očeta ni bilo od nikoder. Tedaj je zadela deželo nova nesreča. Več mesecev ni bilo nikakršnega dežja in žitna polja zaradi hude suše niso mogla obroditi. Trava in posevki so bili požgani od silne pripeke in ubogi kmetje so ostali brez žita in kruha. Kdor je imel v kašči kaj stare zaloge, je še za silo životaril, gorjé pa tistim, ki so bili brez denarja in prihrankov! V deželi je zavladala lakota

in vsakršno pomanjkanje. Obubožani vaščani so se jeli seliti iz žalostnih domov in odhajali drug za drugim s trebuhom za kruhom. Tudi Miškova mati je mislila na to, da bi šla po svetu. Pa jo je prehitela smrt in jo rešila nadaljnega trpljenja. Neko ledeno zimsko jutro so jo odnesli na samotno vaško pokopališče.

Dobrosrčni sosedje so sprejeli osirotelega Miška v svojo sredo in od-rinili z njim po božjem svetu. Peš so hodili po zaprašenih cestah ure in ure, dokler niso nazadnje dospeli do železniške postaje. Slišali so, da so dobri bogati tujci pripeljali preko morja velike zaloge živeža in obleke, da bi pomagali stradajočemu prebivalstvu.

Kolikšne množice ljudi so se gnetle na železniški postaji! Tudi iz drugih vasi so namreč pripotovali izstradani ljudje, da bi si v širnem svetu poiskali dela in jela. Moški in ženske in otroci vsake starosti so se pre-riivali na železniški postaji med culami in zaboji.

Miško dotlej še ni bil videl železnice. Radovedno je ogledoval ljudi, prtljago in velike vozove. Vse mu je bilo novo in zanimivo. In ko so ljudje navalili drug preko drugega na železniške vozove, je nehote tudi Miško zašel z drugimi vred na vlak. Šele v natrpanem vozu je spredvidel, da je med samimi tujimi ljudmi: zgrešil je bil dobre sovaščane in pomotoma stopil na napačen vlak. Ustrašil se je, ko se je znašel med tujci, a kmalu se je sprijaznil z usodo, ko ga je železni stroj med živahnimi razgovori potnikov nesel naprej in naprej preko prostrane pokrajine. Nazadnje se je vlak ustavil in Miško je z drugimi vred izstopil.

Mesto, v katero se je pripeljal, pa ni bilo tisto, v katerem so bogati tujci razdeljevali živila in obleko. Namesto v obljubljeni mesto je Miško prišel v ogromno prestolno mesto tiste dežele. In v tisti prestolnici je živelo na stotisoče ljudi že od prejšnjih časov, zdaj pa jih je dopotovalo tja še novo ogromno število iz vasi in naselij vse brezokrajne dežele. In gorjé! V prestolnici ni bilo niti strehe niti hrane za tolikšne množice ljudstva.

Miško se je kmalu znašel v družbi izgubljenih otrok, ki so bili prav tako brez doma kakor on. Vse dolge ledene dneve je z njimi vred taval po brezkončnih mestnih ulicah in širokih vežah velikanskih mestnih palač. Tropoma so dečki pohajali po ulicah in prosili kruha, ponoči pa so se stiskali na hišnih pragovih in se skrivali po raznih varnih zakotjih.

»Kako rad bi bil spet doma,« je pogosto rekel sam pri sebi Miško. Spominjal se je, kako lepo je bilo sedeti doma za družinsko mizo. Kako izborno zelenjadno juho je kuhala njegova mati! Kako sladak je bil črni kruh, ki ga je imel vsakokrat pri zajtrku. Kako toplo mu je bilo, ko je srkal medli, kadeči se čaj skozi košček trdega sladkorja! Velika štiriogлата peč iz opeke je stala v leseni domači hiši. V mrzlih nočeh je Miško naj-rajši spal na tisti ravni peči pod nizkim stropom. Deček se je spomnil tiste tople peči, ko je neki večer s prijatelji zagledal pred seboj veliko kad za varjenje katrana, ki je stala na ulici.

Popravljači cest so rabili tisto črno lepljivo snov, da so z njo zade-lavali luknje na državni cesti. Ogenj pod železno kadjo je bil ugasnil. Katran je bil trd. A vendarle je bil še topel. Otroci so splezali v kad in se stisnili drug k drugemu. Veseli so bili toplote v kadi tisto ledeno zim-sko noč.

»Koliko dobrih ljudi je na svetu!« je nekajkrat dejal Miško Saši ali Vanji, svojima najboljšima prijateljema med izgubljenimi otroki. »Babica mi danes ni dala samo juhe, ampak tudi velik kos kruha.«

Vsi dečki so poznali staro žensko, o kateri je Miško govoril. Kadar koli je imela kak prigrizek, vselej ga je delila z njimi. In še mnogo drugih

je bilo, ki so bili prav tako usmiljeni kakor ona. Pogosto so dobili kak drobec od zalog na trgu.

Miško je včasih tudi kaj malega pomagal pri delu, da si je tako zaslužil kak grižljaj. Ob neki priložnosti je našel v visoki travi v mestnem nasadu zavoj vžigalic. In prodajal je posamič škatlice. Hotel si je prislužiti nekaj denarja, da bi si mogel kupiti kruha.

Dnevi so postajali vse hladnejši. Snega je bilo več in več. Miško je drgetal. Obleka se mu je obnosila in ostri zimski vetrovi so mu začeli pihati skozi razpore. Neka ženska mu je dala star plašč. Ta je bil sicer več ko prevelik zanj, a mu je le prikril borne cunje. In neki čevljar mu je pomagal zakrpati čevlje.

Po srečnem naključju je deček nekje našel zavrženo volneno kučmo. Ta je bila obrobljena z ogoljeno ovčino in ni imela ene ušesnice. Pa je prebrisani fant pridno obračal kučmo, tako da mu je pokrivala zdaj eno, zdaj drugo uho. Na ta način se je obvaroval pred ozeblinami.

Tako je Miško prebil ledeno severno zimo. Pogosto je prezebal. Lakota mu je prešla v navado. Shujšal je in oslabel. In potem je nekega spomladanskega dne obolel.

S težavo se je vlekel po cestnem tlaku. Utrudil se je, a glava mu je bila razgreta in omotična. Nazadnje je obsedel na pločniku in se naslonil na železno ograjo, ki je zapirala vhod v mestni park. Tam je trdno zaspal.

Takega je našel mestni stražnik. Ta je nalahno dvignil drobnega najdenčka v naročje in ga odnesel. Ko se je Miško prebudil, je komaj verjel lastnim očem. Ležal je v topli postelji. In ta je bila pokrita z volneno odejo.

Nekdo mu je prinesel skodelico kadeče se vroče juhe.

»Kje pa sem?« je vprašal Miško človeka, ki je stal ob njegovi postelji.

»V zavetišču za izgubljene otroke, golobček,« mu je odvrnil človek prijazno. »Tu se boš lahko naspal in najedel. Tu boš dobil tudi toplo obleko.«

»A Saša in Vanja in vsi drugi? Tudi oni potrebujejo vse to,« je zaihtel Miško, ki se je na mah domislil svojih prijateljev, ki so bili ostali na cesti.

»Tudi zanje je prostora tukaj,« je odgovoril prijazni neznanec in se nasmehljaj spričo dečkovega radovednega obraza.

»Ne bo dolgo, ko bomo imeli taka zavetišča za vse naše otroke, ki so brez doma.«

Miško je vzdihnil od sreče. Nič več mu ne bo treba pohajati po cestah in si iskati hrane. Nič več mu ne bo manjkalo udobne obleke. Res, komaj je mogel verjeti, da ne bo več dosedanji potepenček.

Iz angleščine prevel G. K.

Svjatoslav

Miha sopiha

*Miha sopiha
čez klance in griče:
tamle za hribom
ga mamica kliče.*

*Miha sopiha,
ne more hoditi,
treba ga je še
na rokah nositi.*

*Klanci in griči —
po več jih je hkrati
Miha je truden
in hoče jokati.*

*Mamica dobra
pristopi iz daljine,
klanci in griči
so same ravnine.*

Rud. Pečjak
Mikica Mokica

19.

(Dalje.)

Mož z lune sveti prav pred vrata čebelne hišice.
 Razsvetljena okenca na vasi drug za drugim umirajo.
 Straža poje:

»Mi smo vojščaki prelepe kraljice —
 domek naš poln je presladke medice — — —«

Iz neke sosednje čebelne hiške pa prihaja pesem:

»Kraljico ljubo iščemo —
 in jokamo — in jokamo — — —«

Stražniki so napeto poslušali.

»Kraljice nimajo,« je zašepetal eden.

»Kraljica jim je umrla,« so vzdihnili vsi stražniki in se globoko zamislili.

»Kraljica mrtva nam leži —
 naš domek žalosten stoji — — —«

20.

Tudi Mišlinček in Mišlunčka sta med stražniki. Nič se ne bojita — junaka sta kakor vse čebelice — junaka od nog do glave.

O, le naj pride muca maca! Ji bosta že pokazala mamice jesti!

Cop — cop — cop — — —

Je že tu. — Pozor! Kako voha. Pod hiško gleda. Oči se ji strašno svetijo. Po Mišlinčka in Mišlunčko je prišla,

da bi ju pohrustala. O, ti grda, grda mucasta grdoba! —

»Zdajle. Ena, dve, tri! —« Mišlinček in Mišlunčka sta junaško zletela na strašno muco maco — vsak v eno uho.

»Kje je moja uboga mamica?!« je kričal Mišlinček v desnem ušesu.

»Kakšna mamica — —,« se je drla muca maca in zaplesala na desno.

»Kaj si naredila z našo mamico?!« je kričala Mišlunčka v levem ušesu.

»Jaz nisem nič naredila —,« in muca maca je zaplesala na levo.

»Kam si odnesla mamico miškico,« je vpil Mišlinček.

»Mamico daj nazaj — —,« je vpila Mišlunčka.

»Jaz sem njen sinček — ti grda muca maca — —«

»Jaz sem njena punčka — ti grda muca maca — —«

Muca maca se je drla, brcala, stresala, skakala, valjala po tleh in se vrtela zdaj na desno, zdaj na levo. Nenadoma pa je tako grozno zakričala, da se je hiška pri čebelicah kar stresla.

»Vse miške bom požrla — in jih bom — —«

Z velikanskimi skoki je zbežala, se ustavila, brcala, in zopet bežala. »Vse miške bom požrla —,« se je še čulo iz daljave.

»Mišlinček — Mišlunčka!« — je klicala Mikica izpred hiške.

»Tukaj sem — živ in zdrav,« se je junaško oglasil izpred hiške. »Zdaj sva ji pa pokazala, kaj se pravi mamice jesti.«

»Kje je pa Mišlunčka — kje je Mišlunčka — —« je vprašala Mikica.

»Saj res. — Kje je Mišlunčka? —«

»Mišlunčka — moja draga sestrica!« je klical žalostno Mišlinček. A Mišlunčke ni.

Dolgo v noč je iskal Mišlinček svojo ljubo sestrico in jokal.

21.

Zvezdica se je utrnila in zaplesala po nebu ringaraja.

V hiški še vedno poje kraljica, hčerke čebelice ji pa odpevajo:

»Zdrava kraljica — zdrava kraljica — —«

Tudi mlade kraljice v zibelkah radostno prepevajo.

Troti lenuhi pa spijo, spijo — — —

Pred hiško stoje na straži vojščaki prelepe kraljice in pojo:

»Danes poslednjič na straži stojimo —

jutri s kraljico pod sonček zletimo — —«

Iz sosednje hiške pa turobno doni:

»Kraljica mrtva nam leži —

naš domek žalosten stoji — — —«

Mišlinček stoji pred hiško in še vedno kliče svojo ljubo sestrico. Mikica ga tolaži.

Suh mravljinec se je potuhnjeno prikradel do vrat in hotel neopaženo smukniti v hiško.

»Ven z njim!« so zavpili stražniki in mahnili po njem s perutmi.

»Saj vam ne bom nič hudega naredil. Medka še maram ne. Smrdi mi. Dolg čas mi je, pa sem šel malo na izprehod.«

»Ven z njim!« so zopet zavpili stražniki in zgrabili mravljinca.

»Cmeronc Cmerinc je, poznam ga —,« je vzkliknila Mikica.
»Kakšen Cmeronc? — Kakšen Cmerinc? — Jaz nisem ne Cmeronc, ne Cmerinc. Spustite me!« — se je drl mravljinec. »Kaj mislite, da je en sam mravljinec na svetu?«

»Cmeronc si, Cmerinc — po zraku sem te nosila. Ti pa si me vlekel na mravljišče, da bi me pojedli. Lej ga — lej ga fantička.«

»Ven z njim! —« so zopet zagrmeli stražniki. »Medek je samo naš.«

»Pustite me — če ne vas bom — pojedel.« Mravljinec je držal grozeča usta odprta in gledal, da bi koga zagrabil.

»Ho-ho-ho — —« so se smejali stražniki. »Koliko te pa je v koži?«
Ko so se stražniki smejali, se jim je mravljinec izmuznil. Ucvrl jo je izpred vrat, da je kar štrbunknil na tla. Trikrat se je v zraku prekucnil, preden je čofnil na tla.

»Le počakajte — čebele debele — vam že pokažem,« je kričal pred hiško mravljinec. »Maščujem se — strašansko se maščujem. Le naj katera pade na tla. Samo pade naj — kar pohrustal jo bom.«

Čebelice so se mu smejale na ves glas. Še celo Mišlinček se mu je smejal in pozabil za hip na svojo drago sestrico.

»Dobro je, da niso mravljinici veliki,« je vzdihnila Mikica. »Saj bi ves svet pojedli, tako so hudi.«

»Ne bodo nam medek kradli — ne. Sami si ga naj naberejo,« je zabrundal mlad stražnik.

22.

Mož z lunice je svetil, tako lepo svetil prav pred hiško, kjer je še vedno razgrajal strašni mravljinec.

Nekaj ogromnega se je prekotalilo preko vrtno ograje.

Comp — comp — comp — — — se je slišala hoja v tiho noč.

Stražniki so skočili v vrsto in se pomaknili nazaj med vrata. Mikica je stala zraven Mišlinčka.

Comp — comp — comp — — je prihajalo čimdalje bliže.

»Medved!« — je vzkliknila Mikica in se od groze stresla.

»Medved!« — je šlo od ust do ust, od čebelice do čebelice. Cele trume novih stražnikov so prihajale v ospredje hiške.

Kraljica je prenehala peti, čebelice ji niso več odpevale, tretje so se zbudili in trepetali od strahu.

Zver se je ustavila ne daleč od hiške in je nemirno vohala.

»Moji zvesti junaki, moji zvesti vojščaki,« je nagovoril poveljnik stražo. »Naš preljubi domek je v nevarnosti. Čebelice smo najbolj miroljubne živalce na svetu, toda domek bomo branile do smrti. Strašen sovražnik se nam bliža. Napadali ga bomo po dva in dva. Tisti, ki pojdejo prvi, bodo šli v gotovo smrt. Kdo se javi prostovoljno?« —

Namesto odgovora je zadonela veličastna pesem iz vseh kotov:

»Za dom in kraljico življenje vsi damo —
za dom in kraljico umirati znamo — — —«

Mikica je od radosti kar trepetala, ko je pela. Saj bo branila ljubi dragi domek. Z Mišlinčkom sta se javila, da gresta prva v boj. Poveljnik ju je odklonil, ker bodo šli prvi starejši vojaki, ki so že boja vajeni.

Lop!

Hiška se je stresla, nekaj je počilo, lončki medu so se zamajali, trotje so popadali v omedlevico. Medved je udaril po hiški.

Čebelice so zapele in dve sta odleteli kakor dve puščici iz hiške. Zverina je zatulila.

»Druga dva!« — je ukazal poveljnik. In zopet sta dve puščici čebelici zleteli proti zverini. Pošast je spet zatulila, vsa hiška pa je pela:

»Za dom in kraljico umirati znamo — — —«

Mikica se ni mogla več premagati, ko je videla take junake. Zletela je naravnost v medveda, ki je tulil in kazal svoje strašne kremplje in zobe.

Bum — bum — bum — — je počilo tisti hip zaporedoma. Medved se je zvrnil po tleh in pomolil vse štiri od sebe. Zraven medveda je stal atek s puško v roki.

»Atek — atek — —,« je kliknila Mikica z medveda. »Moj zlati, zlati atek!« Tisti hip je pozabila na domek, na kraljico in na lončke medu.

»Atek! —«

»Lej jo — lej jo — — tisto čebelico z modro kapico in rdečimi krilci. Samega medveda si se lotila — — ti mala — mala — —. Takega junačka pa še nisem videl.«

Pobral jo je in pobožal. Mikica ga je kar naprej poljubovala.

»Saj sem rekel, da si ti gotovo kakšna posebna čebelica. Le od kod si se vzela. Naša nisi — ti mala — mala — —«

»Sem, sem — — tvoja punčka sem —,« mu je vzklikala Mikica v roki. Ali atek je ni slišal. Položil jo je med vrata k stražnikom.

Tudi mamica je prišla gledat medveda. In Videk in Lenčica in Ančica — v samih srajčkih.

Mamica je kar bruhnila v jok: »Saj tale je pojedel našo zlato Mikico Mokico. — Saj sem vedela — saj sem vedela — —«

»Ni je pojedel ne —,« je začivkala Mikica med stražniki.

»A tale je tisti, ki punčke papa —,« se je začudil Videk.

»Tista čebelica z modro kapico in rdečimi krilci se je pa kar v medveda zakadila — pomisli, mama,« — je rekel atek in kazal Mikico čebelico med stražniki.

»Kaj me res ne poznate — Videk — Lenčica — Ančica — —. Kraljico stražim in domek varujem. Danes sem bila prvič v boju.«

»Kakšna lepa čebelica!« — je plosknila z ročicami Lenčica. »Prav tako sem jaz rešila iz pajčevine. Kaj — če je ta tista?!«

»Povejte mi — kdo pa zdaj v moji posteljici spi? Kaj pa delajo moje igrače? Ali je punčka še brez ene roke? Zajčku še repek manjka, ki ga je Videk odtrgal? Še ni znesla moja kokoška jajčk — še ni zvalila pišk? Je moja posodica pomita — moja punčka ponoči pokrita, da je ne zebe?« — Mikica je postala žalostna, rada bi bila doma, rada bi bila spet punčka.

»Saj se še zdaj junaško drži,« je začebljala Ančica.

»Kaj me res ne slišite?« —

Odšli so.

»Zbogom — ti lepa, lepa čebelica, ki se še medveda ne bojiš,« je zaklical Videk in ji pomahal z roko.

Mikici je bilo hudo, hudo — —. Rada bi bila spet pri Vidku, Lenčici, Ančici. Rada bi se smejala, na vse grlo smejala, cukala in skakala. Rada bi spala v svoji posteljici.

Pred hiško je ležal medved, kakor bi spal. Trotje debeluharji so se prebudili iz omedlevice in kukali strahoma skozi vrata na strašnega kosmatinca.

»Joj in juj — ta bi nas pa lahko pohrustal,« so vzdihovali junaški trotje in od groze trepetali. »Jojmene — kaj pa če še ni mrtev,« je zajecjljal eden. Kakor bi pihnil, so vsi zbežali in se spet poskrili.

Tudi sama kraljica je prišla gledat strašnega medveda. Vsem čebelicam se je zahvalila, da so tako junaško branile domek. Imela je prekrasen govor o ljubezni do doma, o zvestobi, junaštvu in še mnogo lepega je povedala. Ko je končala, so se zgrnile čebelice okoli nje in veličastno zapele pesem o domu.

V neki sosednji hiški pa so jim žalostno odpevali:

»Kraljica mrtva nam leži —
naš domek žalosten stoji — —«

Straža se je menjala. Čebelice v hiški so zadremale, mnoge, mnoge zadnjič zadremale v domku, ki so ga tako junaško branile. Mikica in Mišlinček sta ostala pred hišo. Mišlinček je klical svojo drago sestrico, Mikica pa je mislila na mamico, atka, Vidka, Lenčico in Ančico.

Doli pred hišo pa je na pesku umiral vojščak prelepe kraljice — tisti, ki je prvi napadel medveda. (Dalje.)

K. Hafner

Mamin god

Marjanica se je skrila na svisli in šiva. Stric Tine, ki ga ima Marjanica najraje in o katerem pravi, da ji bo birmo vezal, ji je podaril kup starih razglednic. Izmed njih si je Marjanica izbrala najlepše: ovčko, ki se pase na zeleni trati, šopek pisanih rožic, Mamko božjo, obdano z zlato glorio, Miklavža s sivo brado in deklico v pisanem krilcu, ki je prav taka kot Marjanica sama. Iz teh razglednic šiva zdaj Marjanica lepo košarico, ki jo bo v soboto podarila mami za god. Seveda pa mama ne sme videti, kaj ji bo Marjanica lepega podarila. Zato hodi že ves teden skrivaj na svisli in šiva.

V petek zvečer je košarica narejena. Marjanica jo gleda, se čudi in vesela poskakuje: »Ali je lepa! To bo mama vesela!«

Drugo jutro je že navsezgodaj pokonci. Umila se je in lepo počesala. In zdaj čaka, kdaj bo mama prišla iz hleva, da ji bo lahko voščila. Pa pogleda košarico in se domisli: »Prazne košarice mami ne smem dati.«

Hitro steče na travnik.

Tam teče potoček preko pisane trate in tiho šumlja. Marjanica se skloni nadenj in ga vpraša: »Povej, potoček, ki tečeš daleč po svetu in vse vidiš, ali smem dati mami prazno košarico za god?«

»Ne,« zašumlja potoček.

»Toda kaj naj ji dam vanjo, potoček, povej.«

»Rožic ji daj,« šumlja potoček, »polno košarico rožic.«

»Kako naj ji dam rožic?« ugovarja Marjanica, »saj je šele pomlad in nageljčki in rože še ne cveto.«

»Pa ji daj zvončkov in trobentic in modrih vijolic. Polna trata jih je, kamor koli pogledaš. Tudi teh bo mama vesela,« šepetaje potoček.

»Ali res?« sprašuje Marjanica.

»Res,« šumlja potoček in tiho teče dalje.

Marjanica je potolažena. Skloni se k rumeni trobentici, ji pokuka v dolgi cvet in jo vpraša: »Povej, trobentica, ali znaš voščiti mami za god?«

»Trara, trara,« zatrobi trobentica.

»Trara, trara, naša mama god ima,« ponavlja Marjanica in je vsa srečna.

Nato se skloni k belemu zvončku. Strese mu kimasti cvet in ga vpraša: »In ti, zvonček, ali znaš tudi ti mami za god voščiti?«

In zvonček pozvoni: »Bim bam, bim bam.«

»Bim bam, bim bam, jaz mam rada imam,« ponavlja Marjanica. »Tudi tega voščila bo mama vesela,« zadovoljno dostavi.

Nato se skloni k modri vijolici, ki raste skrita za grmom: »Povej pa še ti, vijolica, kako znaš ti mami voščiti?«

Vijolica pa molči in samo dehti.

Marjanica jo gleda in pravi: »Molčiš? Pa kaj za to? Vseeno te bom utrgala in v šopek povila. V šopku boš dehtela in mami srečo za god želela.«

In Marjanica natrga pisan šopek pomladanskih cvetic in zbeži z njimi domov. Doma okraši z njimi košarico, nato pa gre mami srečo voščiti.

*

*Kot rožice na polju
le sonca si žele,
tako otroška srca
za mater naj gore.*

Fr. L.

Mati detetu

V toplem naročju
dom svoj imaš,
tu se od same
sreče smehljaš.

Kadar ti lička
gredo na smeh,
angelčke vidim
v tvojih očeh.

Moje mladosti
nežni ti cvet —
v tebi otelešen
ves je moj svet.

Detece moje,
cvet nerazvit,
seva naj vedno
sreče ti svit!

Ana Galetova

Nežica modruje

Nežica nosek v okno tišči
in modruje:

Nikomur na svetu ni huje
kot meni, ubožici.

Mamica me ne pogleda
in očka se strašno jezi,
ker sem kričala.

O, saj ne bom vedno
majhna ostala!

Zrasla bom,
službo si bom poiskala,
po cestah ljudem bom
časopis ponujala
in bom kričala, kričala, kričala:

»Kupite, kupite, kupitel!«

To bo lepo!

Ljudje pa, ki bodo
mimo hodili,

bodo prav radi
od mene kupili.

Ko mamica pride
med tiste ljudi,
v skrbeh jih povpraša:

»Kdo pa kriči?«

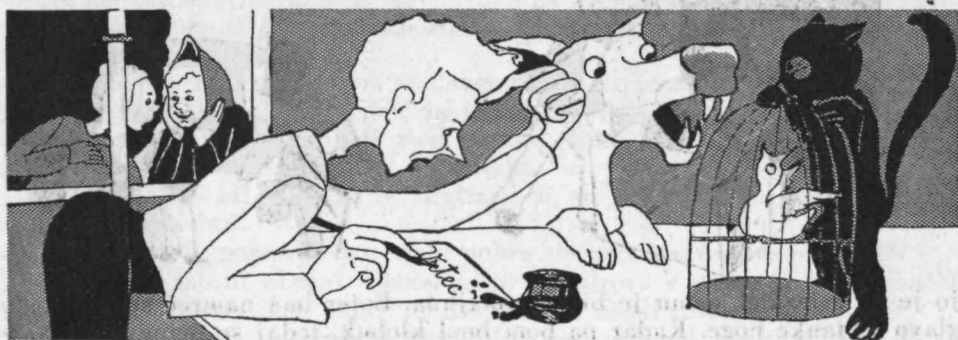
Ko me zagleda,
ne precej spozna.

Ljudje pa porečejo:

»Ljuba gospa,
Vaša pa zna!«

Spisi Durekovega Jureka

1.

Durek Jurek se predstavi

Jaz sem Durek Jurek, rojen v Žabji vasi, v šolo pa hodim v Kosovo Loko. Žabja vas še ni mesto, pač pa leži ob cesti na ono stran potoka. Naš potok je podoben reki, samo manjši je. Če bi bila Žabja vas večja, oče pravi — petnajst hiš da še manjka, bi bila fara ali vsaj mesto.

Naša hiša stoji ob plotu, kjer rad hodi sosedov maček na sprehod. Včasih gre tam tudi gospod učitelj. Takrat se skrijem za bezeg, da mi ni treba pozdraviti. Moj oče se piše Durek in je bil krščen v cerkvi kakor jaz. Pri krstu nisem bil zraven. Pač pa mi je pravil o tem oče, ko je že znal govoriti. Govori precej dobro, piše pa grdo.

Šolo imamo podnevi, ko je svetlo. Ponoči je tema, zato spimo. Jaz spim v postelji, ki jo je naredil oče iz materine omare. Omara je bila prazna, vendar v njej nisem mogel ležati. Zato jo je oče vrgel na tla in ji na hrbet pribil noge.

V šoli najprej jemo, potem molimo in nato se učimo.

Med poukom tudi režemo klopi. Temu pravimo ročno delo. Jaz sem napravil že veliko luknjo, skozi katero ščipljem Grilovega Naceka. Nacek se takrat zadere in skoči pokonci. Potem pa mora stati pri vratih. Tudi jaz večkrat stojim, a bolj nerad.

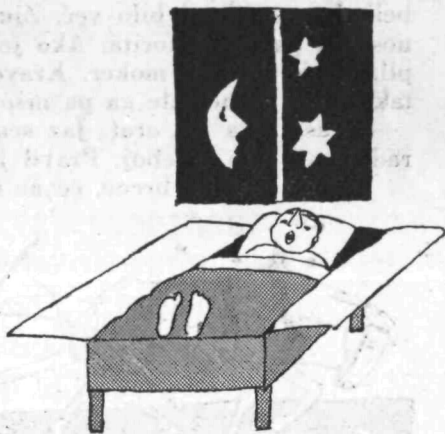
Oče mi pravi, da se moram pridno učiti. Potem me bo dal za ministra. Ministri imajo črne klobuke in se vozijo v avtomobilih. Pripeljal se bom pred šolo in bom rekel:

»Pozdravite ministra Dureka!«

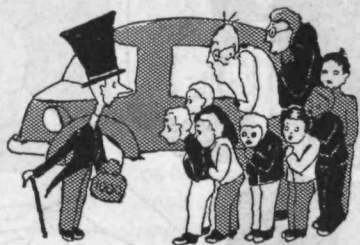
Potem bom dal vsakemu dinar za sladoled. Za slovo pa bom rekel:

»Pa lepo pridni bodite.«

Tudi na Nacka ne bom pozabil. Dal mu bom dve frnikuli in prazno konservno škatlo. Sedaj mu je še ne morem dati, ker ima oče žeblje in

stare gumbe v njej. A tudi na vas se bom spomnil, ko bom minister. Zamahnil bom s klobukom in vas lepo pozdravil. A prej se morate vsi prikloniti in me čakati. Zdaj še nimam klobuka. Čepico mi je dal boter. Našel

jo je ob železnici, a mu je bila premajhna. Boter ima namreč silno debelo glavo in tanke noge. Kadar pa bom imel klobuk, tedaj se pripravite! Najbolje pa bo, če ste že sedaj pripravljeni ter se naučite na pamet: »Durek Jurek, pozdravljen bodi v naši sredi!« Jaz pa se naučim: »Tudi jaz vas prisrčno pozdravljam! — Frnikule prinesite s sabo in ne pozabite doma fičafajev! Smukov Polde naj prinese tudi žogo! Na svidenje torej! — Vaš Durek Jurek.«

2.

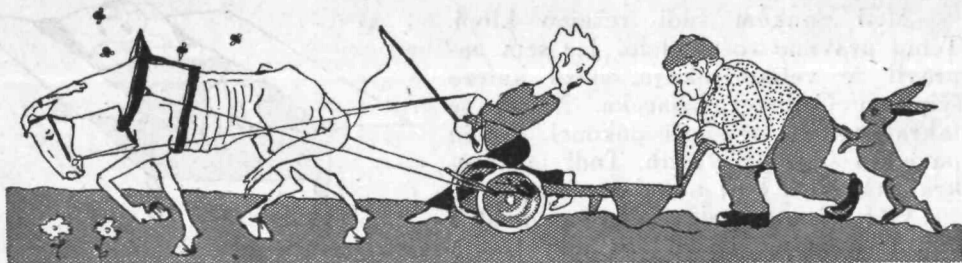
Kako je bilo o počitnicah

O počitnicah pri nas nismo hodili v šolo, ampak smo bili doma. Jaz sem pasel pri sosedu krave. Kadar se je zdelo sosedu, da so krave dovolj site, je splezal na plot in se zadržal: »Jurek, domov ženi!«

Doma sem napojil krave. Pile so iz korita, kjer si je sosed zvečer umival noge. Imel sem tudi telico, ki je zelo rada žrla obleko. Nekoč je požrla sosedu hlače. Sosed je čakal par dni, da pridejo hlače zopet na beli dan, a jih ni bilo več. Zjutraj si sosed ni umival nog, ampak samo nos. Pil pa ni iz korita. Ako je bil žejen, je nastavil dlan pod cev in je pil, da je bil ves moker. Krave so ga začudeno gledale, kako da lahko tako pije. Posnemale ga pa niso, jaz pa.

Včasih sva šla orat. Jaz sem gonil, sosed pa oral. Takrat se je silno rad menil sam s seboj. Pravil je:

»Kura naj me brčne, če ne bom prodal tega suhača!«

Suhač je bila kobilica. Kobilica pa se ni zmenila bogve kaj za to, ampak je naganjala muhe. To ga je menda jezilo, pa je dejal:

»Kje le hodi stara, da ne prinese malice! Za zlomka je vroče in žeja me kakor staro gobo!« Ako je videl teči zajca preko polja, mi je rekel:

»Vidiš ga, Jurek! Hitro mu potrosi popra na rep, pa te bo počakal!«

Sosed pa ni trosil popra, ampak je nastavljal zanke. Oni dan ga je dobil lovec in mu je pripeljal par gorkih okoli ušes. Takrat je bil sosod rdeč kakor kuhan rak. Pol ure je kazal jezik za lovцем. Potem pa mi je rekel: »Smrkavec, kaj pa zijaš?«

A jaz nisem zijal, ampak ogledoval sem njegov jezik in sem mu dejal:

»Stric sosod, vi bi pa lahko šli za parkeljna, ker imate tako dolg in rdeč jezik!«

»Paglavec zanikrni, ti bom že dal parkeljna!« je zarjul in skočil nadme. Jaz pa v beg. Dobro sem vedel, da me bo dobil. Zato sem splezal na prvo drevo. Sosed, hvala Bogu, ni znal plezati. Stal je spodaj in mi žugal s pestmi. Suhač je medtem ušel v deteljo.

V detelji je bil skrit zajec. Ustrašil se je suhača in je zbežal. Tedaj sem rekel sosedu:

»Stric sosod, potrosite mu malo popra na rep, pa vas bo počakal!«

Ali sosod me ni ubogal. Ulegel se je pod drevo v senco in kmalu začel vleči dreto. Takrat sem skočil z drevesa in hajdi domov.

Tako so minile moje počitnice. Moj oče ni imel počitnic, ampak je podiral občinske smreke. Ko jih je podrl, ni dobil plačila, temveč so ga zaprli za štirinajst dni. Ko je prišel zopet nazaj, mi je dejal:

»Vidiš, Jurek, zdaj sem pa tudi jaz imel počitnice kakor ti in tvoj učitelj!«

Čudil sem se, saj oče ne hodi v šolo, pa je imel počitnice. Zato bom vprašal gospoda učitelja, ali je tudi on podiral občinske smreke, da je dobil potem dva meseca počitnic. To jih je moral silno veliko podreti.

KSAVER MEŠKO

PETELIN

KIKIRIKI!

MOGOČNO NA GNOJU PETELIN STOJI.

KIKIRIKI!

KDO JE GOSPOD KAKOR JAZ?

VSA VAS POZNA PRELEPI MOJ GLAS

IN VSE ME CENI IN ČASTI.

GOSPODA PRIZNAVA ME VSE DVORIŠČE,

VSE PUTKE, JARČKE, VSAKO PIŠČE,

CELO ŠE GOSI IN RACASTI ROD

PRIZNAVAJO, DA SEM RES ROJEN GOSPOD.

LE „PAZI“, STARIKAVI PES NAŠ MRČAVI

ME ČASIH NEKAM PO STRANI MOTRI,

DVOMIM PA, DA ČISTO JASEN JE V GLAVI,

ZATO ME TO PRAV NIČ NE BOLI,

SAJ VEM, NA DVORIŠČU SEM JAZ GOSPODAR,

IN KAJ MI VSE DRUGO JE MAR —

KIKIRIKI! KIKIRIKI!

Nas dom

Leop. Paljk

Precepili bomo drevo

Hu, kako v ušesa reže! Mrzli zračni valovi »pljuskajo« s severa in nam prinašajo led in sneg. Pod snežno odejo pa dremljejo rastline in čakajo, da jih toplejše marčno sonce vzbudi k novemu življenju.

Zdaj počiva v sadovnjaku vse delo. Obrezovati in čistiti sadno drevje v hudem mrazu ni nič kaj prijetno. Zato rajši počakajmo toplejših dni. Kjer opazite, da je zajec oglodal drevesno skorjo mlademu drevju, obrežite oglodano mesto z ostrim nožem in ga namažite s cepilno smolo. Namesto smole vzamete lahko tudi mokro ilovico, ki jo prilepite na oglodano mesto ter nato še obvezete s sunjo. Kosmata kapa, ta presneti zajec, ki je nam sadjarjem najhujši sovražnik!

V februarju pobelimo mlada debela in debelejšje veje z apnenim beležem, da nam drevesca ne pozebejo. Jesensko beljenje sadnih drevesc, ki sem ga že jeseni ponekod opazil, je brez koristi, medtem ko beljenje v februarju varuje drevo pred pozebo.

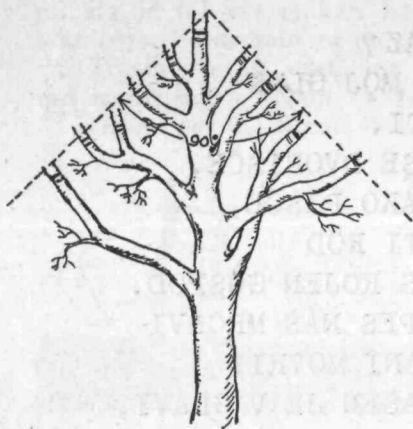
Ali ste si priskrbeli v januarju cepiče češenj?

Ako je vreme v drugi polovici februarja količkaj ugodno, lahko že pričnemo s precepljanjem češenj, sliv in češpelj. Jablane in hruške precepljamo v marcu in tudi v aprilu.

Kako cepimo? Najprej odžagamo, odnosno prikrajšamo veje drevesne krone, in sicer najprej tisto, ki tvori vrh, nato pa še ostale veje v stožčasti obliki tako, da tvorijo z vrhom kot, ki nam ga kaže slika. Spodnje veje pustimo daljše, zgornje pa krajše. Nekaj stranskih vejic pod cepiči pa moramo vsekakor pustiti zaradi dovajanja sokov, t. j. hrane vejam in cepičem. Ako bi vse stranske vejice odstranili, bi se cepiči posušili. Odstranimo pa popolnoma te vejice čez 2–3 leta.

Rekli smo že, da moramo prikrajšati veje v določenem kotu. Pri češnjah naj znaša kot 90–100°, pri hruškah 80–100°, pri jablanah, češpljah in slivah pa 100–120°. Pripraven kotomer si napravimo iz močne žice ali pa iz dveh daljših palic, ki jih v odgovarjajočem kotu razpnejo in pritrdimo na navpičen kol.

Da bodo rane čim manjše, odžagajmo debelejšo vejo na mestu, kjer se odcepi drobnejša veja. Preko 10–12 cm debelih vej ne kaže precepljati. Tudi pazimo, da bodo stali cepiči čim bolj poševno navzgor. Najbolje se primejo in rastejo seveda oni, ki jih

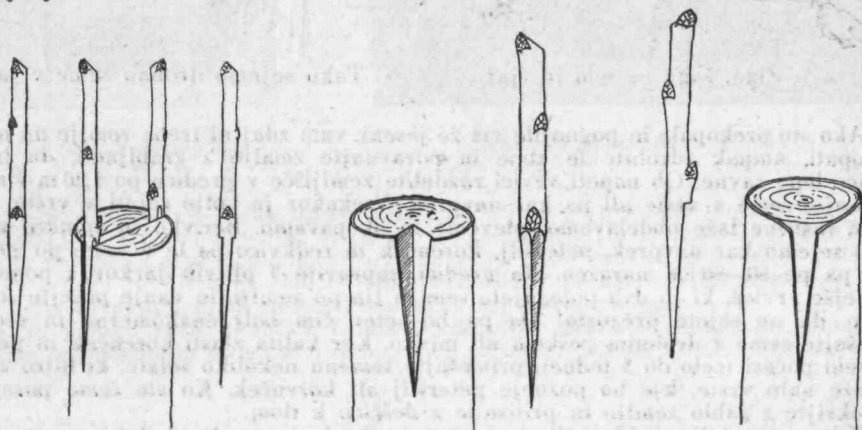

Veje prikrajšamo v piramidasti obliki v predpisanem kotu

vstavimo navpično. To pa ni vedno mogoče. Na šibke veje vstavimo le en cepič, na debelejšje pa 2—3. Seveda pustimo pozneje le enega, in sicer najmočnejšega, vse ostale pa prikrajšamo, oziroma pozneje popolnoma odstranimo.

Ko smo veje odžagali, obrežemo rane še z ostrim nožem. Pri precepljanju sadnega drevja uporabljamo z najboljšim uspehom naslednja dva načina cepljenja: cepljenje v žleb ali zarezo in cepljenje za lub ali za kožo. Cepljenje v razkol ali precep, ki je bilo v prejšnjih časih splošno v navadi, se dandanes že močno opušča. V žleb in razkol cepimo lahko prav zgodaj (že v februarju), za kožo pa tedaj, ko je drevo sočno ali muževno (v sredi aprila).

Slike vam nazorno kažejo, kako zarezemo podlago in prirežemo cepič pri cepljenju v žleb, za kožo in v razkol.

Cepljenje v razkol

Cepljenje v žleb

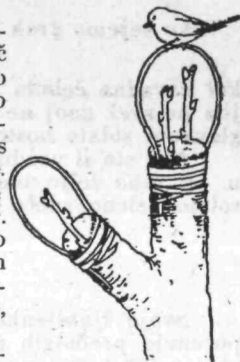
Cepljenje za lubad

Pri cepljenju v žleb napravimo v podlago 3 cm dolgo klinasto trikotno zarezo tako globoko, kot je cepič debel. Cepič pa je klinasto priostren, da se popolnoma ujema z zarezo v podlagi. Pri cepljenju moramo predvsem paziti, da se krije kambij cepiča (t. j. tista zelena kožica pod lubom) s kambijem podlage. Cepljeni del nato še povežemo z rafijo in zamažemo s cepilno smolo.

Najlaže je cepiti za kožo. Tu zarezemo v podlago 3 cm dolgo navpično zarezo, odluščimo lub in vtaknemo previdno cepič. Nato povežemo z rafijo in zamažemo s smolo.

Pri cepljenju v razkol razkoljemo podlago, zabijemo začasno v sredo leseno zagozdico iz trdega lesa, priostriamo cepič v obliki zagozdice in vtaknemo v razcep. Prav tako vtaknemo še en cepič na nasprotni strani. Ko izvlečemo nato srednjo zagozdico, stisne podlaga oba cepiča, da ju ni treba niti privezovati z rafijo in zadostuje, ako cepljeni del zamažemo s smolo. Ako je podlaga zelo debela, vložimo lahko štiri cepiče, seveda moramo podlago razklati navzkriž, t. j. na štiri dele. Cepiče je treba nato še zavarovati, da jih ne odlomi vihar. To storimo tako, da privežemo na podlago pol metra dolgo vrbovo paličico, ki jo upognemo v loku nad cepiči. Na ta način jih zavarujemo tudi pred ptiči, ki sedajo na cepiče in jih večkrat tudi odlomijo. Na ta lok privežemo pozneje nove mladike, da jih ne odlomi veter.

Zdaj je čas, ko se lahko vadite cepiti na vse gornje načine — v topli sobi pri peči. Vendar pazite, da ne boste pri tem delu »cepili« — prsta. Potem je seveda brž konec zabave in — pouka. Torej, pozor!

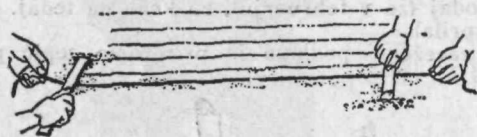

Zavarovanje cepičev

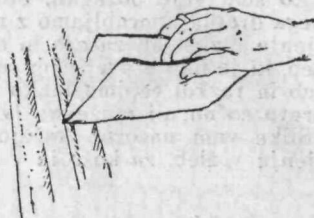
Pomlad prihaja v deželo

Halo, vrtnaričice! Bliža se čas setve. Zato pripravite vse potrebno že sedaj. Preglejte semena, ki ste jih nabrale in shranile že lansko leto. Ako še niste prejele letošnjega novega semenskega cenika kake trgovine s semeni, kar hitro napišite dopisnico in prosite, naj vam ga pošljejo.

Ako je vreme ugodno in je zemlja dovolj osušena, lahko že posejete na vrtno gredice: peteršilj, korenček, berivko, glavno solato, špinačo, redkvico in grah; posadite pa tudi česen in čebulček.

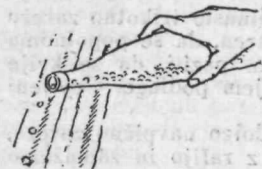
Žiga, žaga — sem in tja!

Tako sejemo drobno seme v jarke

Ako ste prekopale in pognojile vrt že jeseni, vam zdaj ni treba zemlje na novo prekopati, ampak zdrobite le kepe in poravnajte zemljo z grabljami, da bodo gredice lepo ravne. Ob napeti vrvtici razdelite zemljišče v gredice po 1,20 m široke in posejte seme v vrste ali pa kar navprek. Vsekakor je boljše sejati v vrste, ker potem rastline laže obdelavamo, plevemo in okopavamo. Berivko in špinačo sicer lahko sejemo kar navprek, peteršilj, korenček in redkvico pa le v vrste po 20 cm, grah pa po 60—80 cm narazen. Na gredici napravite 5 plitvih jarkov s pomočjo debelejših vrvtic, ki jo dva potegujeta sem in tja po zemlji, in vanje posejte seme. Pazite, da ne sejete pregosto! Da pa bo setev čim bolj enakomerna in redka, pomešajte seme z drobnim peskom ali mivko. Ker kalita zlasti korenček in peteršilj zelo počasi (celo do 3 tedne), primešajte semenu nekoliko solate, ki hitro skali in kaže nato vrste, kje bo pozneje peteršilj ali korenček. Ko ste seme posejali, ga pokrijte z rahlo zemljo in pritisnite z deščico k tlom.

Kdo si ne želi rdečih redkvic in črnega kruha za malico? Zato ne pozabite sejati mesečne redkvice, ki zraste že v štirih tednih in daje prvo spomladansko zelenjad. Da pa boste imele vedno mlad in sočen pridelek, sejte redkvico vsakih 14 dni v dobro pregnojeno zemljo.

Tako sejemo grah

Grah sadite ob napeti vrvtici v 7—10 cm globoke jarke po 2—3 cm zrno od zrna. Najhitreje in najbolj enakomerno ga sadimo s pomočjo steklenice. (Glej sliko!) Ko prikuka iz zemlje, ga okopljite in malo prisujete ter obtaknite z dračjem. Pomnite tudi, da grah ne uspeva v sveže pognojeni zemlji.

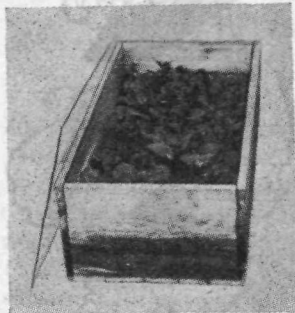
Čebulček potaknite prav plitvo 10—12 cm narazen in v vrstah po 20 cm vsaksebi, prav tako tudi česen. Poznate morda tudi šalotko? Je to neka vrsta čebule, ki pa je mnogo okusnejša kot navadna čebula. Prideluje se tako kot navadna čebula. Vse čebulnice uspevajo le v dobro pognojeni zemlji, vendar jim pa svež gnoj ne ugaja. Nikoli pa nimata preveč gnoja solata in špinača. Lepo glavno solato boste pridelale le na najbolj pregnojeni in dovolj vlažni zemlji.

Ako ste si uredile toplo oz. hladno gredo, posejte zdaj vanjo razne kapusnice, n. pr. rano zelje, ohrovt, karfijole, kolerabe, paradižnike, papriko, dalje glavno solato, zeleno, rdečo peso, pa tudi čebulno seme in por ter razna cvetlična semena.

Cvetličarice, pozor!

Svoje ljubljenske, sobne cvetice, postavite sedaj čim bolj na svetlo, da ne poženejo predolgih in prešibkih poganjkov! Redno jih tudi zalivajte in večkrat obrizgajte s postano vodo! Presadile jih pa boste šele prihodnji mesec.

Pelargonije ali gorečence in fuksije, ki so prezimile v kleti, prenesite v sobo in jih temeljito obrežite! Rezati jih moramo v lanske starejši les, in sicer tik nad očesom, da se rana hitro zaceli. Odrezane mlade vršičke uporabimo lahko za potaknjence. 5—10 cm dolg potaknjenec odrežemo tik pod očesom ter odstranimo tiste liste, ki bi segali v zemljo. Posadimo jih v cvetlične lončke ali lesene zabojčke s peščeno zemljo, pokrijemo s steklom ter postavimo na toplo. Da nam prehitro ne ovenejo, jih moramo pred sončnimi žarki zasenčiti s papirjem ali z lepenko. Liste je treba pogosto orositi, zemljo pa le zmerno zalivati. V 3—4 tednih se potaknjenci ukoreninijo, nakar jih posadimo v posamezne lončke ali lesene zabojčke ter postavimo na okno ali na balkon.

Sajenje v zabožku

Pravilno obrezana begonija

V sejalnice, t. j. nizke lesene zabožke ali večje cvetlične podstavke, posejite lobelije, petunije in »šabo« naglje (če jih še niste!). Seme le pritisnite narahlo k zemlji, a pokrivati ga ni treba. Setev orosite in pokrijte s steklom, da se zemlja prehitro ne izsuši! (Glej navodila v zadnji številki »Vrtca«!) Mlade sejančke zavarujte pred močnimi sončnimi žarki s papirjem!

Ob potoku rasto zvončki. Z lopato izkopljite grudo s čebulicami, posadite v lončke ter postavite na sončno okno, kjer se bodo zvončki kmalu razcveteli!

Svjatoslav

Žalostna uspavanka

Aja tuta aja,
nam je pa hudo,
da nas bodo nesli
kmalu pod zemljo.

Mucka nam je snedla
mastno klobasico,
puta razkljuvala
žegnanjsko pitico.

Saj bi ju zaprli,
aja tuta aja,
pa smo strašno v hribih,
nimamo policaja.

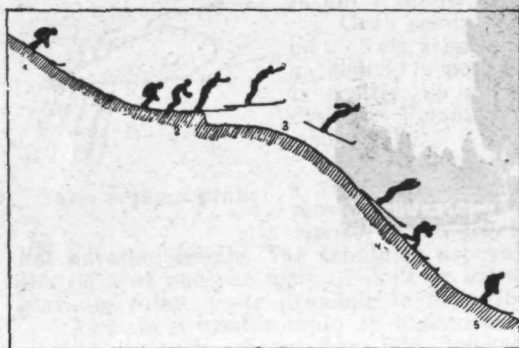
Samo bič smo vzeli,
pa takole bolj za smeh
in počasi razodeli:
»Mucka, putka, to je greh!«

Janko Sicherl

Planica

Ves svet govori in piše o Planici, rad bi videl jo v resnici. Še celo Japonci so bili v gorenjskem konci. Tam skakalnico so občudovali, ker radi bi jo pobasali, da 100 metrov bi skakali. To naprava je velika. Kako se

skače, kaže slika. Številka 1 tam je naletišče, pri 2 na mostu je pa odskočišče. Pri 3 skakač po zraku leti, na 4 pa doskoči, lepo v izpadu, da se ne razpoči. Na 5 bo skoraj v izteku spet. Na ravnini končno s kristjanijo se zaustavi, občinstvo burno ga pozdravi.

Planiška skakalnica je najboljša skakalnica na svetu. Tu so dosegli prav lepe uspehe Norvežani, Čehi, Poljaki, Švicarji in

Nemci, pa tudi naš Novšak se je uvrstil med te svetovne skakače. Najdaljši skok pa je lani dosegel Nемеc Bradl, ki je v poletu kakor ptica letel 107 m daleč.

Planiška skakalna šola skrbi za vzgojo novih skakačev, saj imamo v Planici kar tri skakalnice: malo, srednjo in veliko, na kateri bodo marca meseca svetovni mojstri zopet pokazali višek smučarske umetnosti!

S m u k !

Travnata dežela Mongolija

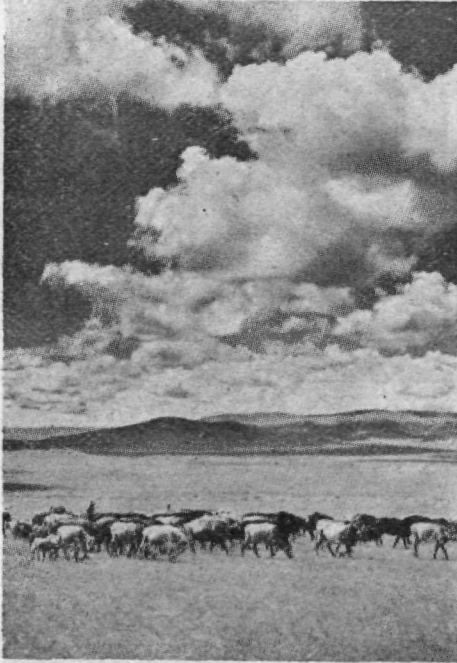
Onkraj velikega zidu, ki je branil Kitajsko pred napadi divjih roparskih nomadov, se pričinja Mongolija, dežela trave in čred, poletnega pripekajočega sonca in strašnega zimskega mraza. Zemljevid nam kaže, da je kitajski zid ne daleč od nekdanjega glavnega kitajskega mesta, cesarskega Pekinga, od koder je tudi najbližja pot v Mongolijo. Mongolija meri približno dva in pol milijona km², je torej 10 krat večja od naše države, a ima samo okoli dva milijona prebivalcev. Na severu se dotika ruske Sibirije, na jugu jo oklepa kitajski zid, na vzhodu prehaja v Mandžurijo, a na zahodu seže do kitajskega gorovja in se njena meja izgublja v puščavi Gobi. Severni del se imenuje Zunanja Mongolija, spodnji južni pa Notranja, ki se deli na štiri stare kitajske pokrajine Džehol, Čahar, Suijuan in Kansu. Dočim je Zunanja Mongolija še precej gorata, je Notranja Mongolija valovita ravan, zelena stepa, ki prehaja proti severozahodu v puščavo Gobi. Sami Mongolci opisujejo svojo domovino takole: »Najlepša dežela na svetu! Nikjer hiš, nikjer ulic — povsod velika, lepa trata in na njej črede kamel, konj in ovac.« Njim je domovina sveta, najlepša zemlja na svetu.

Od Pekinga te pripelje železnica na Kalgan, od tu pa vodi karavanska pot v Notranjo Mongolijo. Železnica vodi preko Nankav-sedla, kjer so bili lansko leto hudi boji med Kitajci in Japonci. Tam prereže železnica tudi kitajski zid, ki ga je pred več kot 2000 leti zgradil kitajski cesar Čin-ših. Onkraj velikega zidu se razprostira neizmerna, lahko valujoča mongolska stepa.

Mongoli so nomadi, pastirji, ki pasejo velike črede goveda, konj in ovac, pa tudi kamel, ki so jim potrebne na poteh skozi puščavo. Njihovi konji so majhni, a izredno žilavi ter vztrajni v teh stepah. Vsako pomlad si Mongolec poišče pripraven prostor za svoje črede, ki se pasejo do zime na teh mestih. Ko jeseni zapiha mrzel veter iz sibirskih goličav, tedaj se zbero v zimiščih, da v potrpežljivosti počakajo konec zime.

Večkrat jim zima — mrzli pekel — uniči vse njihovo imetje — črede — in tedaj se zgodi, da vse naselje izumre. Kajti Mongoli pravijo: »Zima pije ljudstvu mozeg,« in zime se Mongoli najbolj boje.

Njihova noša je preprosta. Poleti nosijo platnene obleke, pozimi pa težke kožuhe. To je glavno oblačilo. Vendar se ženske oblačijo tudi v težko, dragoceno svilo, zlasti ob ljudskih praznikih, in glavo jim krasi mogočno zlato okrasje, polno dragih kamnov.

Ker se selijo iz kraja v kraj, je njihov dom šotor, izdelan iz živalskih kož. V tem so pravi mojstri. Znotraj je podložen s snežno belimi ovčjimi kožami, na vrhu je velika križasto prepletana odprtina, skozi

katero odhaja dim. V šotor postavijo tudi pohištvo, nizke mizice, omare, čudovito poslikane. Tak šotor je dom mongolske družine.

Ko pride v šotor tujec, ga prijazno sprejmejo in mu postrežejo s čajem. Tega kuhajo iz čajnih opek (čaj prešan s krvjo), masla, sira in soli in je Mongolcem najljubša pijača. Kdor prvič pije

tako rjavo gosto mešanico, tega oblije mrzel pot. Ostala hrana jim je meso njihovih živali, mleko, sir in maslo.

Po veri so budisti in njihovi duhovniki, lame, so oblečeni v rdeča oblačila. Poznajo tudi romarska pota in romarsko mesto, kamor ne sme stopiti ženska noga. Vsako pomlad prirejajo samostani, kjer živijo lame,

veličastna slavja v zahvalo za prestano zimo in takrat se prično po končanih zahvalnicah tudi zabave. Tukaj tekmujejo v hitrem jahanju, streljanju z lokom, ki je mongolski narodni šport, in rokoborbi.

Pred 700 leti je bila Mongolija pod vodstvom Džingiskana najmočnejša država ne samo v Aziji, temveč tresla so se pod kopiti njihovih velikih konjeniških vojska tudi evropska tla. Obiskali so tudi naše kraje, vendar samo »mimogrede«, a za njimi so ostala prazna mesta in nova pogorišča. Ruski narod je bil več kot 200 let pod mongolskim vodstvom.

Danes ni Mongolija več tista močna država kot nekdaj. Trije njeni sosedi, Japonska, Kitajska in Rusija, se bore zanjo, a kdo ji bo vladal, ne moremo vedeti. Mongolci verujejo, da takrat, ko je njihova domovina v nevarnosti, vstanejo iz daljnih grobov padli sinovi mongolskega ljudstva in se vračajo v domovino braniti svojo rodno zemljo. Gorje tistemu, ki bi se jim upiral; poteptajo ga v prah in pepel. Mogoče prav danes jezdijo preko valovitih trat sence padlih junakov, saj je njihova domovina v nevarnosti.

Sojatoslav

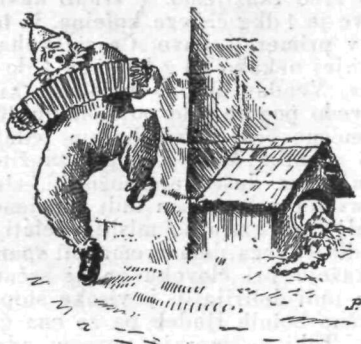
Vlak

*Mama, mama, kaj je vlak?
O ti Mihec, še ne veš?
Vlak je dolga vrsta voz,
da ni treba iti peš.*

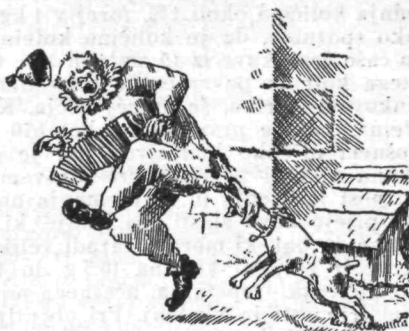
*Proi voz je črn in grd,
kakor godrnjavi zmaj,
buta s težkimi perutmi
sem in tja, naprej, nazaj.*

*Stari zmaj je starec s pipo,
ki ves čas kadi, kadi,
smeje se potihno, pa zavriska
živo, preden obstoji.*

*Zmaj je spredaj, zadaj pa je
črnih voz velika vrsta,
sedeš vanje pa se pelješ
lahko prav do Trsta.*

Nande norce brije, skače,

Sultan mu pomeri hlače

Pisan drobiž in vse navzkriž

Leopold Paljk

Rastlinske sestavine

Iz česa je rastlina?

Vsaka rastlina je iz vode in suhe snovi. Največ je v njej vode, in sicer 70 do 90% in še več. Koliko vode je v sveži rastlini, se lahko prepričamo na prav lahek način. Kilogram svežega zelenja (n. pr. trave ali detelje) posušimo in nato steh-tamo. Ako tehta n. pr. posušeno seno 30 dkg, je izhlapelo iz sveže trave 70 dkg vode, t. j. 70%. Torej vsebuje sveža pokošena trava 70% vode in le 30% suhe snovi. Ako suho snov nato sežgemo, izgine večji del v obliki dima ali plinov v zrak, manjši del pa ostane kot pepel. Od 1 kg sena ostane približno 5 dkg pepela. Torej sestoji suha snov iz zgorljivih in nezgorljivih tvarin. Zgorljive snovi, ki tvorijo največji del rastlinskih organov, imenujemo organske, nezgorljive (pepel) pa anorganske ali rudninske (mineralne).

Katere organske snovi uhajajo kot dim v zrak? Največji del zgorljivih snovi tvori ogljik, ki si ga najlaže predstavljamo kot navadno oglje. Ogljik se pri gorenju spaja s kisikom v plin, ki se imenuje ogljikova kislina. Pri gorenju suhe snovi se pa razvija še drug plin, to je amonijak. Ta plin nastaja tudi pri gaitju in razkrajanju rastlin in živali. Ako stopimo poleti v konjski hlev, nam udari v nos oster in dražeč smrad, ki ni nič drugega kot amonijak, ki se v hlevu razvija iz razkrajajoče se gnojnice. Amonijak sestoji iz dušika in vodika. Oboje je tedaj vsebovala suha snov. Kemiki so v dimu zasledili tudi vodo, ki uhaja iz goreče tvarine kot vodena sopara. Voda pa sestoji iz vodika in kisika, kar ste v šoli gotovo že slišali.

Iz vsega navedenega je tedaj razvidno, da sestavljajo zgorljive ali or-ganske snovi tele prvine: ogljik, vodik, kisik in dušik.

Ako preiščemo še nezgorljivi ali anorganski del rastline, t. j. pepel, dobimo v njem: kalij, kalcij (apno), fosfor, magnezij, žveplo, železo, često tudi klor, silicij, natrij in še mnogo drugih prvin, ki jih dobiva rastlina po koreninah iz rudnin, ki so raztopljene v zemeljski vlagi. Strokovnjaki so ugotovili, da po-trebuje rastlina za svojo rast 32 raznih rudninskih snovi.

Kako se rastlina z njimi hrani, se pomenimo prihodnjč.

Vsi radi pijemo kavo

Vsak dan zjutraj se nam na mizi prijetno posmehlja posoda bele kave. Res je, da bo to večinoma ječmenova kava, ki ji pridenemo še nekaj cikoriije. Toda nič ne de, bolj je koristna taka, kakor bi pa bila skuhana iz prave kave. V pravi zrnati kavi se nahaja strup kofein, ki ga s kavo vred zaužijemo. V zrnati kavi je srednja količina okoli 1%, torej v 1 kg zrnate kave je 1 dkg čistega kofeina. Iz tega lahko spoznate, da je količina kofeina majhna v primeri s kavo. Če si skuhamo eno čašo črne kave iz 15 zmlatih zrn, tedaj bo v njej nekako 0,1 g kofeina. 1 do 2 g čistega kofeina povzroča že prav hude posledice. Vendar bi bila množina, ki bi učinkovala smrtno, še precej večja. Konji in govedo pogine šele po zaužitih 100 g kofeina, kar je prav toliko, kot 650 čaš prav močne črne kave. Kofein tedaj v splošnem ni tako hud strup kot je alkohol ali nikotin. Male količine zaužitega kofeina v kavi poživijo pri zdravem človeku njegove duševne zmožnosti, zlasti zmožnost mišljenja in sprejemanja novih predstav ter preganjajo tudi utrujenost. Zato pijejo kavo zlasti oni ljudje, ki morajo dalj časa vztrajno misliti, delati ali učiti se, in oni, ki morajo zaradi velikega in neodložljivega dela premagati spanec. Pri večji količini kofeina (0,5 g do 1 g) se pokažejo pri človeku znaki srčnega vznemirjenja, trepetanja, očesnega migotanja, pa tudi delirija, t. j. visoke stopnje vznemirjenosti in blodenj. Pri občutljivih in živčno bolnih ljudeh pa že ena čaša kave preprečuje spanje in povzroča nemirnost. Taki se morajo povsem odreči uživanju kave in čaja, posebno zvečer. Prav isto velja tudi za mladino. Ljudem, ki so bolni na srcu, ledvicah, ožilju ali živcih, je kofein prepovedano uživati. Za te ljudi je ječmenova ali figova kava, pa tudi kava brez kofeina (n. pr. Hag), iz katere so s pomočjo bencola izločili kofein.

Kje pijejo največ prave kave

Poraba kave se večinoma ravna po navadah in običajih prebivalcev posameznih dežel, pa tudi po gospodarski moči kake države. Čim bogatejši so prebivalci, več kave izpijejo, revni tako nimajo denarja niti za mleko, kaj šele 60 ali 90 din za kilogram dobre prave kave. Razpredelnica nam pokaže tole razdelitev:

Anglija	0,9	USA	12,0
Kanada	2,1	Rusija	0,02
Avstralija	0,9	Nemčija	5,2
Nizozemska	10,5	Francija	9,2

Vse te številke pomenijo količino porabljene zrnate kave na 1 prebivalca v enem letu v angleških funtih. Koliko je to v kilogramih, lahko sami izračunate, če povem, da je 1 angleški funt 0,454 kg. V Jugoslaviji je poraba kave, prave namreč, malenkostna. Znašala bi le nekaj gramov na 1 prebivalca. Tako si vsaj ne kvarimo zdravja in ne nosimo težko prislužnega denarja za kavo v tuje države.

Domovina kave

Danes je znano, da je prvotna domovina kavovca, grma ali drevesa, v Abesiniji. Tam se še sedaj imenuje neka pokrajina Kafa. Tu so jo spoznali Arabci, ki so jo prenesli v Egipt in v Turčijo. V 17. stoletju so jo začeli pridelovati Nizozemci na Malajskih otokih, Francozi pa v Braziliji, ki je še danes središče vsega kavnega pridelka. Sedaj pridelajo v Južni in Srednji Ameriki devet desetih vsega svetovnega pridelka. Ker pa na vsem svetu ne morejo porabiti toliko kave, kolikor se je pridelala, so pričeli kavina zrna uničevati na ta način, da mečejo polne vreče kave v morje, kurijo z njimi parnike in lokomotive, celo za tlakovanje cest je baje dobro uporabna. Čuden je svet, kave je preveč, uničujejo jo, revni ljudje pa nimajo toliko, da bi si vsaj ob praznikih privoščili čašico prave kave. Vendar so že v prejšnjih časih tudi uničevali na ta način razne pridelke. Tako so Holandci leta 1760 zažgali za več ladij cimetrovih skorij in muškatah orehov. B. D.

Iz »Vrtčeve« skrinjice

VRABIČKOVA TOŽBA

Veter je zapihal,
žalosten vrabiček
je na veji čivkal
in tako premišljal:

»Če na jug jaz smel bi,
to lepo bi bilo,
pesmice le pel bi,
da bi vse glušilo.

Sončece tam zlato
bi me ogrevalo
in nad mano jasno
bi nebo sijalo.

Jaz pa žvrgolel bi
pesmice prelepe,
Bogu hvalo pel bi,
ki je ustvaril mene.«

Veter je zapihal,
vrabček se je stresel,
žalostno začivkal
in čez plot je zletel.

Zorec Marjan,

učenec VI. razreda ljudske šole v Stični.

Kako krmim ptičke

Pritišnila je huda zima in sneg je pobelil goro in ravan. Gorje mu, kdor v takem vremenu, ko poje veter svojo neusmiljeno pesem, nima toplega zavetja. Prijatelji, sedaj so uboge ptičke izpostavljene mrazu in gladu. Naj vam opišem, s čim jih jaz krmim.

V kozici raztopim pol kilograma loja. Vanj zamešam raznega semenja: sončnic, maka, prosa ali koruznega zdroba. Potem

vzajem cvetlični lonček; v luknjo zatak-
nem rogovilasto paličico, nato lonček do
vrha zalijem z lojevo mešanico. Ko se
dobro strdi, obesim to na vejo jablane
pred hišo. Kmalu priletijo siničice in
kljuvajo v lonček. Tudi brglez, kos in
žolna znajo kljuvati iz obešenega lončka.

Vrabec se pa mora zadovoljiti z odpadki,
ki jih natrosijo na tla.

S tem krmljenjem imam veselje in
zabavo.

Tončka Hauptman,

učenka VI. razr. ljudske šole v Petrovčah.

Našim ljubim mamicam za materinski dan!

1.

Ljubljana, Lichtenthurn.

V šoli smo pisale pisma našim mamicam za materinski dan. Na lep bel papir smo risale rdeče rožice in srčke in potem smo napisale lepo v sredo proe in tretje strani pisemce za mamico. Vse enako smo napisale, toda saj vendar niso vse mamice na svetu enake.

Mamica moja, Ti si samo ena edina na svetu, zato Ti bom za Tvoj praznik napisala čisto sama in čisto po svoje pisemce o moji ljubezni do Tebe, ki bo samo zate zloženo. Ne vem, kako naj začnem. V vse vrstice bi napisala najraje samo to: Moja edina mamica, kako Te imam rada! Za vse: ker si dobra, skrbna, ljubeča, ker vse veš in znaš, ali najbolj zato, ker si moja edina mamica. O že vem, da je mamica biti težko. In še to Ti bom napisala v to moje pisemce, samo žalostna ne bodi zato: Videla sem Te tisto nedeljo, kako si jokala, ko očka vso noč ni bilo domov. O pa si mislila, da spim in sanjam o svetlih angelcih! Pa nisem spala. Nate sem mislila in s Teboj jokala, mamica. In od tedaj Te imam še tisočkrat bolj rada. Vedno bom pridna, da boš Ti vesela, in vsak dan molim zate in za očka in za bratca, ali najbolj zate, mamica. Kajne, mamica, da ne boš več žalostna? Če je Tebi hudo, potem v našem domu vse joče in je, kakor bi nekaj umrlo. Ti zlato sonce mojih dni, Ti moja mamica, razberi iz teh mojih vrstic, kako Ti je za vse hvaležna

Tvoja Majdica.

2.

Že naprej se veselim proslave materinskega dne. Kakor vsako leto bi Te tudi letos rada z nečim razveselila. Toda s čim?

Zavedam se, da se neprestano trudiš zame. Le kako Ti naj Tvojo skrb poplačam?

Drugega nimam kot vse polno ljubezni zate. Vsak dan bom molila, naj Te ljubi Bog še dolgo ohrani meni in vsem domačim. Učila se bom marljivo, da bodo v šoli vsi z menoj zadovoljni. Saj vem, da je moja pridnost Tebi v največje veselje. Rada Ti bom pomagala doma, kar bom le mogla.

Ne vem, kaj bi bilo z menoj, če bi Ti zbolela ali pa celó umrla. Saj si kaj takega niti misliti ne morem.

Zato naj Ti Bog dá obilo zdravja in veselja, kar Ti iskreno želi

Tvoja Jelena.

3.

Mamica, Ti si lučka mojega življenja. Vse življenje me razsvetljuješ s svojo ljubeznijo. Ko sem bila še čisto majhna, si čula ob moji postelji. Koliko noči si prečula, tega ne ve nihče kot Ti, ki pa v svoji ljubezni vse pozabiš. Negovala si me, naučila prvih korakov in prve slovenske besede sem se naučila od Tebe. Čim večja postajam, tem več skrbi Ti povzročam. A Ti nisi tožila, tiho si trpela in še vedno trpiš, ko se žrtuješ zame. Bog Ti povrni veliko ljubezen!

Te pozdravlja Tvoja ljubeča Nada.

4.

Pomlad je prišla v deželo, cvetke je prebudila. V tem najlepšem letnem času je Tvoj god, o mamica moja! Za god bi Ti rada dala najlepših rož, ki jih ima svet, ali predrage so. Zato Ti pa pošiljam šopek molitvic in premagovanj. Ampak to je premalo za Tvoj trud, mamica, ker Ti si cele noči bedela ob moji postelji in mi streгла. Ti se za nas trudiš, da bi bili mi srečni. Že vem, kaj naj Ti pošljem — pisemce in v njem Ti obljubim, da Te bom vedno ubogala in Boga prosila, naj Te ohrani še mnogo, mnogo let zdravo in srečno!

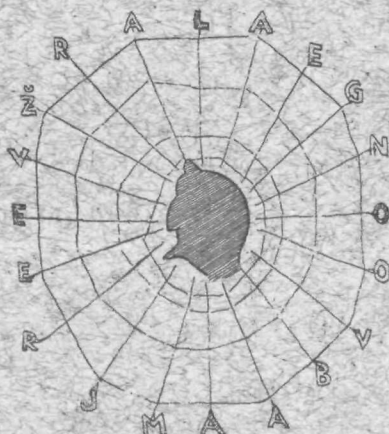
Te pozdravlja Tvoja ljubeča Zora.

Uganke

1.

Čudna pajčevina

(Pak)

2.

Iz knjižnice

Pisatelj	Delo	Št.
Bevk	Pastirci	36
Stritar	Lešniki	22
Cankar	Moje življenje	18
Župančič	Sto ugank	71
Levstik	Zbrani spisi	51
Stritar	Zimski večeri	53
Levstik	Martin Krpan	12
Sardenko	Marjetice	47
Cerkvenik	Ovčar Runo	79

Kdor vse pravilno reši in bo izžreban, dobi lepo knjigo.

3.

Trikotnika

(Reven)

4.

(M. Jezernik)

Se A na vrhu je preklal,
tako celina je postal.

5.

(M. Jezernik)

Dušo črno,
kratke noge,
glavo polno zmišljotin,
Vse opusjem,
starše tepem,
celi hiši sem pogin.

»Vrtec« izhaja prvi dan v mesecu, osemkrat med šolskim letom in velja z dvema mladinskima knjigama na leto din 2250, ali 9 mesecev po din 250. List izdaja »Slomškova družba« v Ljubljani. Zanj odgovarja Ivan Štrukelj. Glavni in odgovorni urednik Fr. Ločniškar v Ljubljani, Aleksandrova c. 10. Sklep uredništva do 5. dne v mesecu. — Uprava »Vrtca« je v Ljubljani, Kopitarjeva ulica št. 2 (H. Ničman). — Tiska ga Jugoslovanska tiskarna v Ljubljani (K. Čeč).